

2-5 ΘΕΜΑ

Στο νομό Καρδίτσας με τον Απόστολο Σαμαρόπουλο. Εκδότης, δημοσιογράφος, συγγραφέας, αλλά και αγωνιστής για τα δίκαια των κολλίγων του Θεσσαλικού κάμπου, περιγράφει, σε αποστολή του, την περιοχή στις αρχές του αιώνα. Μας άφησε και έναν «Οδηγό του νομού Καρδίτσας» (1901).

6-13 ΑΦΙΕΡΩΜΑ

Λίμνη Κερκίνη: ένας υδροβιότοπος που χάνεται. Η λίμνη Κερκίνη «γεννήθηκε» το 1930 όταν χτίστηκε μεγάλο φράγμα για να μην πλημμυρίζει η κοιλάδα από τα νερά του Στρυμόνα. Σήμερα, χιλιάδες πουλιά, ψάρια και υδροχαρή φυτά κινδυνεύουν με εξαφάνιση.

● Η προστασία της λίμνης. Τα έργα προφύλαξης του περιβάλλοντος που δημιούργησε η επίκουρος καθηγήτρια Οικολογίας στο Αριστοτέλειο Πανεπιστήμιο κ. Μυρτώ Πυροβέτση.

14-17 ΖΩΓΡΑΦΙΚΗ

Εμμανουήλ Σαρούκος, ο ζωγράφος της Καλύμνου. Οικογενειάρχης, πολυπράγμων μάστορας, ναυτικός – σφυγγαράς, ειρηνιστής και λαϊκός ζωγράφος, ο Εμμανουήλ Σαρούκος άρχισε να ζωγραφίζει το 1977 σε ηλικία πενήντα χρόνων.

18 ΘΕΜΑ

Η Ανατολική Βάση στην Ανταρκτική. Είναι η πρώτη αμερικανική βάση που χτίστηκε το 1940 –έκλεισε το 1948– και κηρύχθηκε πρόσφατα διεθνές ιστορικό μνημείο.

19 ΚΡΙΤΙΚΗ

Η τραγωδία του Αισχύλου «Επτά επί Θήβας» από το Κρατικό Θέατρο Β. Ελλάδος στην Επίδαυρο.

20-21 ΒΙΒΛΙΟ

«Ο Ναύτης», το νέο μυθιστόρημα του Θ. Γρηγοριάδη.

22 ΘΕΑΜΑΤΑ

Κινηματογράφοι και θέατρα.

23 ΓΕΥΣΕΙΣ

Οίνος ο αγαπητός και συνταγή μαγειρικής.

25-31 ΤΗΛΕΟΡΑΣΗ

Το πρόγραμμα της εβδομάδας.

Υπεύθυνος «Επτά Ημερών»: **ΒΗΣ. ΣΤΑΥΡΑΚΑΣ**

Στο νομό Καρδίτσας με

Το μοναστήρι της Κορώνας. Η σημερινή εκκλησία του χρονολογείται στον 16ο αιώνα. Τα κελιά της νότιας πλευράς και το κωδωνοστάσιο ξαναχτίστηκαν στα πρώτα χρόνια του αιώνα από Ηπειρώτες μαστόρους. (Φωτογραφία: Αλέξανδρος Ζούκας, 1988).

Μονή Σπηλιάς, ανατολική πλευρά. Ο μικρός ναός (Κοιμήσεως της Θεοτόκου) είναι του 17ου αιώνα, ο μεγάλος (Ζωοδόχου Πηγής) του 19ου. (Φωτογραφία: Εβδομη Εφορεία Βυζαντινών Αρχαιοτήτων).

τον Απόστολο Σαμαρόπουλο

Εκδότης και δημοσιο-
γράφος περιγράφει
σε αποστολή του
την περιοχή
στις αρχές του αιώνα

Του **Θόδωρου Ιωαννίδη**

ΤΟ ΕΡΓΟ και η ζωή του Απόστολου Σαμαρόπουλου θα άξιζε ν' αποτελέσουν αντικείμενο προσεκτικής μελέτης και να γίνουν ευρύτερα γνωστά.

Δημοσιογράφος, εκδότης, συγγραφέας αλλά και γνήσιος αγωνιστής για τα δίκαια των λίγων στη Θεσσαλία του περασμένου αιώνα, θα πρέπει, κάποια μέρα, στην ιστορία της ελληνικής δημοσιογραφίας να του παραχωρηθεί μια ξεχωριστή σελίδα.

Για τη ζωή του ελάχιστα πράγματα είναι γνωστά. Πιθανότατα γεννήθηκε στα μέσα του περασμένου αιώνα και ο θάνατός του πρέπει να τοποθετηθεί στα τέλη της πρώτης δεκαετίας του 20ου. Η γυναίκα του καταγόταν από πλούσια οικογένεια, μετά το θάνατό του όμως γνώρισε τη φτώχεια. Λένε ότι στην οικονομική καταστροφή έπαιξε ρόλο και το γεγονός ότι ο ίδιος είχε βάλει την υπογραφή του ως τριτεγγυητής υπέρ φτωχών αγροτών.

Εκτός από την εφημερίδα «Θεσσαλιώτιδα» για ένα σύντομο χρονικό διάστημα εξέδωσε και το σατιρικό «Καυτήριον». Παρά το γεγονός ότι ήταν δημόσιος υπάλληλος, (επιστάτης στις τοπικές φυλακές), ένα άρθρο του στη «Θεσσαλιώτιδα» εναντίον του βασιλιά Γεωργίου είχε ως συνέπεια την απόλυσή του και (για μικρό διάστημα) τη φυλάκισή του.

Η έκδοση του «Οδηγού»

Στα μέσα Αυγούστου του 1901 ο Απόστολος Σαμαρόπουλος κυκλοφορεί ένα βιβλίο του με τον τίτλο «Οδηγός του νομού Καρδίτσας». Η πρόσφατη επανέκδοση του βιβλίου από τις περιφερειακές εκδόσεις «ΕΛΛΑ» της Λάρισας, είναι μια καλή ευκαιρία να θυμηθούμε τον συγγραφέα, την ιδιαίτερη πατρίδα του, καθώς και κάποια ενδιαφέροντα στοιχεία που αφορούν όχι μόνο τους Καρδίτσιώτες, ή τους Θεσσαλούς γενικότερα, αλλά και όλους εκείνους που πιστεύουν ότι αξίζει τον κόπο να μάθουμε το παρελθόν του τόπου μας.

Στον «Οδηγό» του ο Σαμαρόπου-

λος, μετά τη γενική παρουσίαση «περί της πόλεως Καρδίτσας», αναφέρεται στη γεωργία αλλά και τις αρχαιότητες, τα δάση, τα μοναστήρια, τις θερμές και ψυχρές πηγές αλλά και τη βιομηχανία, τα νομίσματα και τα τέλη χαρτοσήμου και δε διστάζει να περιλάβει στις σελίδες του και αρκετές διαφημίσεις!

Το ενδιαφέρον που παρουσιάζουν τα κείμενα του Σαμαρόπουλου, ξεπερνάει κατά πολύ τον χώρο των ειδικών μελετητών. Γραμμένα σε περίτεχνη αρχαϊζουσα καθαρεύουσα, κάθε τόσο προδίδουν τον παθιασμένο αγωνιστή, τον ακούραστο δημοσιογράφο, αλλά και τον προικισμένο λογοτέχνη. Αν αληθεύει η πληροφορία ότι ο Σαμαρόπουλος είχε σπουδάσει γιατρός, (δεν είναι γνωστό αν ολοκλήρωσε τις σπουδές του), τότε τα ελληνικά γράμματα θα έχουν, κοντά στους τόσους άλλους, έναν ακόμη λόγο - γιατρό.

Πριν από 100 χρόνια

«Σήμερα, ότε τας θεωρίας διεδέξατο η πράξις, τον δε Λόγιον Ερμήν εξετόπισεν ο Κερδώς...». Ετσι αρχίζει τον πρόλογό του στον «Οδηγό» ο Σαμαρόπουλος, μόνο που εκείνο το «σήμερα» δεν πρέπει να ξεχνάμε ότι ήταν πριν από εκατό και πάνω χρόνια.

Το παράπονο του λόγιου φαίνεται,

με μια πρώτη ματιά, να ισοδυναμεί με καταδίκη του Κερδώς, στην πραγματικότητα όμως ο Σαμαρόπουλος είναι περήφανος για την οικονομική ανάπτυξη που γνώρισε στα χρόνια του η πόλη και ο νομός.

Και, πράγματι, στις σελίδες του βιβλίου του θα καταγράψει και θα περι-

γράψει, πολλές φορές με καμάρι, την κατάσταση του εμπορίου και της βιομηχανίας και δεν είναι τυχαίο ότι στον «Οδηγό» του σημαντική θέση κατέχει η περιγραφή του «Ζακχαροποιείου» που το 1894 οικοδόμησε ο Χριστάκης Ζωγράφος εφένδης, της

Συνέχεια στην 4η σελίδα

Πετρίλο. Αποψη της Μονής της Παναγίας (καθολικό). (Φωτογραφία: Εβδομη Εφερεία Βυζαντινών Αρχαιοτήτων).

Συνέχεια από την 3η σελίδα

οικογένειας των μεγαλοκτηματιών που το όνομά της έχει σήμερα και ο γνωστός δήμος της Αττικής.

Ο Σαμαρόπουλος αγαπάει τον τόπο του. Δεν υπάρχει αμφιβολία. Στην εισαγωγή του αναφέρει ότι η πόλη δεν είναι αρχαία και ο οικισμός, με ζωή ενός αιώνας (τότε), «εκρίθη επαρκής ίνα χαρακτηρισθή ως πόλις, ήτις και ωνομάσθη προσφυώς λίαν υπό των τότε οθωμανών Καρδίτσα, ως κατέχουσα δηλονότι η πόλις αυτή την καρδίαν του Κάμπου και των Αγράφων, όπερ και αληθές».

Και έπειτα από μια σύντομη ιστορική αναδρομή, ο δημοσιογράφος παραμερίζει τον λόγο. Κοιτάζει κατάματα το παρόν και μάχεται τον δικό του αγώνα.

«Υπό έποψιν συγκοινωνίας εξεταζομένη η Καρδίτσα... ευρίσκεται ατυχώς εν τη αρχεγόνω καταστάσει, εν τοις σπαργάνοις! Χάρις εις την άστοργον ολιγορίαν, έστιν ότε δε και κλασικήν ανικανότητα των κατά καιρούς πολιτευομένων του νομού Καρδίτσης, ης ένεκα ανικανότητος, το εξ ενός εκατομμυρίου δραχμών φορολογηθέν άχρι τούδε ποσόν φόρου οδοποιίας του νομού τούτου, εχρησίμευσεν εις διάνοξιν και λιθόστρωσιν οδών άλλων νομών και πόλεων και δη της παλαιάς Ελλάδος!».

Τα μοναστήρια

Στο κύριο μέρος του βιβλίου του ο Σαμαρόπουλος παρουσιάζει το νομό «υπό πάσαν έποψιν». Αρχίζει με τη γεωργία, συνεχίζει με τις αρχαιότητες, περιγράφει τα δάση και, όταν φτάνει στα μοναστήρια, ο σεμνός προσκυνητής και ακούραστος ρεπόρτερ, γίνεται και πάλι μαχητικός δημοσιογράφος.

Για το περίφημο μοναστήρι, την Ιερά Μονή Κορώνης, που παλιότερα γνώρισε ημέρες μεγάλης δόξας (εξ ου και το γνωστό: έχει μπάρμπα στην Κορώνη, δηλαδή έχει μεγάλα μέσα), γράφει:

«Εύπορος ούσα η μονή Κορώνης είναι το μόνον του νομού Καρδίτσης μοναστήριον εκ του οποίου δαμιλώς

Η Μονή Μεταμορφώσεως του Σωτήρος στα Βραγγιανά. Δυτική πλευρά του καθολικού (17ος αιώνας) μετά πρόσφατες επισκευές. (Φωτογραφία: Εβδομη Εφορεία Βυζαντινών Αρχαιοτήτων).

καθ' εκάστην διαχέονται αι της φιλανθρωπίας θαλπεραί ακτίνες είνε, θα έλεγέ τις, ο μέγιστος των Αγράφων ξενών εις ον καταφεύγουσιν οι εις εσχάτην δυστυχίαν περιπίπτοντες περίοικοι, είναι ο διάπυρος οφθαλμός των Αγράφων, είνε το σωσίβιον των ατυχών βιοπαλαιστών...

«Και ενώ τοιούτον εξεπλήρου προαμνημονεύτων χρόνων ιερόν και φιλανθρωπικόν σκοπόν η μονή Κορώνης, ήδη, άλλως έδοξε τη Πολιτεία και τη Ιερά Συνόδω. Εκείνη και αυτή έκριναν καλόν (!) να κλείση πλέον η της φιλανθρωπίας θύρα της μονής Κορώνης, να σβεσθή ο διάπυρος αυ-

τής οφθαλμός, τα σομόνια να μη δίδωσιν εις τους πεινώντας και αιτούντας άρτον, η δε μονή να παραδοθή προς εκμετάλλευσιν εις την φατρίαν! Ούτω δε και εγένετο».

Όταν, όμως, πρόκειται να αναγνωσθεί ο όρθρος, στις τρεις μετά τα μεσάνυχτα, ο προσκυνητής Σαμαρόπουλος ξεχνάει για λίγο τον μαχητή που κατακεραυνώνει τις μικρότητες του κόσμου και γίνεται λυρικός, αποκαλύπτοντας τον κρυμμένο λογοτέχνη.

«Ευρίσκεται τις τη αληθεία κατά την ώρα εκείνη, ότε το παν ηρεμεί και ηδέως κατέχεται υπό του Μορφέ-

ως προ ποιητικωτάκης και υπερθεϊου στιγμής, ακούων εν ημιγεργήρσει το μετά πολλής χάριτος και τέχνης ασυνήθους κρουόμενον σήμαντρον του οποίου τους ταχυθανάτους ήχους η πρωινή του ζεφύρου πνοή μεταβάλλει εις κύκνειον της καθευδούσης φύσεως άσμα».

Στοιχεία

Στο βιβλίο του ο Σαμαρόπουλος, όπως είναι φυσικό, καταγράφει όλα τα μοναστήρια του νομού, την ιστορία τους, το δυναμικό τους, την προσφορά τους, τα περιουσιακά τους στοιχεία, τις αγαθοεργίες των ηγουμέ-

Το αρχοντικό των παιδιών του Χρηστάκη Εφένδη Ζωγράφου στη Λαζαρίνα της Καρδίτσας. (Φωτογραφία: Κ. Λιάπτσιου, 1992).

Τμήμα των ερειπίων του «σακχαροποιείου» της οικογένειας Ζωγράφου στη Γελάνθη Καρδίτσας. (Φωτογραφία: Κ. Λιάπτσιου, 1992).

νων, αλλά και, όταν η αλήθεια είναι πικρή, δεν διστάζει να καυτηριάσει τις αθλιότητες τους.

Και δεν θα μπορούσε να γίνει διαφορετικά. Ο δημοσιογράφος δεν φοβάται να αντιμετωπίσει τις δυσκολίες και τα αναπάντεχα μιας μικρής περιπέτειας, όπως ήταν η εικοσάωρη πορεία για την επίσκεψη στη μονή Σπηλιάς στο δήμο Αργιθέας, τον πιο απομακρυσμένο δήμο του νομού. Για την περιοχή και τη θέση της στον ελληνικό χάρτη, απόλυτα κατατοπιστική (και με θαυμαστή οικονομία) είναι η φράση που θυμούνται οι παλιότεροι: «Βασίλειον της Ελλάδος πλην του δήμου Αργιθέας».

Ενδεικτικό του τρόπου με τον οποίο ο Σαμαρόπουλος παρουσιάζει τα μοναστήρια της ιδιαίτερης πατρίδας του, είναι και η πρώτη παράγραφος από το κείμενό του για τη μονή Αγίου Γεωργίου στο Μαυρομάτι:

«Υπερθεν του χωρίου Μαυροματίου του δήμου Ιθώμης, παρά το ιστορικόν σπήλαιον, ένθα η καλόγραια εξαιδούς καταφυγούσα εγέννησεν εκ κλεψιγαμίας τον δαφνηφόρον στρατηλάτην της Μεγάλης του '21 Γενεάς Γεώργιον Καραϊσκάκην, κείται η Μονή Αγίου Γεωργίου».

Δεν χρειάζεται να αντιγράψουμε τις πολλές και αξιόλογες απόψεις με τις οποίες ο Σαμαρόπουλος παρουσιάζει τα μοναστήρια του νομού Καρδίτσας.

Οι πηγές

Αντίθετα, σίγουρα αξίζει τον κόπο να παρακολουθήσουμε τον τρόπο με τον οποίο περιγράφει και σχολιάζει τις ιαματικές πηγές, θερμές και ψυχρές. Τα όσα γράφει πριν από εκατό χρόνια για τα λουτρά της περιοχής αποκτούν σήμερα ιδιαίτερη σημασία, όταν η Ελλάδα ολόκληρη συγκεντρώνεται σε απάνθρωπα θέρετρα της μόδας και αγνοεί, όχι μόνο την ομορφιά, αλλά και τη χρησιμότητα κάποιων άλλων τόπων.

Η κοιλάδα των λουτρών Σμοκόβου μεταμορφώνει τον επισκέπτη-δημοσιογράφο σε λογοτέχνη:

«Εκεί, υπό τας γηραιάς δρυς, τους σκιερούς δρυμώνας, τας πλατυφύλλους πλατάνους, τον σφένδαμον και τον φηγόν, υπερηφάνως προσμειδιά η φύσις, μυροβόλους τας μητρικής της αγκάλας διανοίγουσα. Εκεί, παρά τα ορμητικώς ρέοντα και κελλαρούζοντα δροσερά και διαυγή των χειμάρρων ύδατα, ακούεται το μελαγχολικόν της ερημολάλου αηδόνας μινύρισμα, ως επωδός γλυκότητος του μάγου εκείνου και θεσπεσίου μουσικοσυνθέματος του ουρανού μελοποιού».

Και αμέσως στη συνέχεια ο δημοσιογράφος συνέρχεται και συμπληρώνει:

«Τοιαύτη εν ατελεία η γόησσα των λουτρών Σμοκόβου τοποθεσία, την οποία αν ήτο δυνατό να επισκεφθεί η Α.Μ. ο βασιλεύς ημών Γεώργιος, αμφιβάλλομεν αν ήθελε σκέπτεσθαι του λοιπού περί Αιξ-λε-μπαίν, Κάρλσβαδ, Μαρίεμπαδ και άλλων ευρωπαϊκών λουτρών...».

Βέβαια, πέρα από την ομορφιά της φύσης, υπάρχει και η θαυμαστή ιδιότητα των νερών να γιατρεύουν πλήθος ασθένειες.

«Είναι λουτρά αποτελεσματικώτατα, διά τας νευρικές μάλιστα και δερμικές παθήσεις, τους ρευματισμούς, αρθρίτιδας, ισχιάδας, αγκυλώσεις, παραλύσεις των άκρων, χοιράδας, αιμορροΐδας, εξανθήματα χρόνια και εκζέματα, ψωρίασιν, ουφιλιδικήν δυσκράσιαν, κ.λπ., ου μην αλλά και διά τας παθήσεις των ουροποιητικών οργάνων, του ήπατος και του σπληνός».

Φυσική ομορφιά που προσφέρει την περιπόθητη ψυχαγωγία και θεραπευτικές ιδιότητες για τα χίλια μύρια βάσανα του κορμιού. Ο Σαμαρόπουλος όμως τη μαχητική δημοσιογραφία δεν την ξεχνάει ποτέ:

«Και ενώ τοιαύτα είναι υπό θεραπευτικήν άεποψιν τα λουτρά Σμοκόβου, ουδόλως, ατυχώς, είλκυσαν υπέρ αυτών την προσοχήν της ελληνικής κυβερνήσεως επί εικοσαετίαν ασκούσης επ' αυτών δικαιώματα κυρίου κα νεομομένης τοιαύτα, χωρίς το παράπαν και μεριμνήσει περί βελτιώσεως αυτών, ευρισκομένων ως αρχικώς εκτίσθησαν προ αίωνων [...]. Το χείριστον δε πάντων, να μη

«Μουσική Καρδίτσας», έτος 1900

θελήση ποτέ η Ελληνική Κυβέρνηση να εξετάση τα λουτρά ταύτα επιστημονικώς επί τόπου, να αναλύσει δηλονότι τα ύδατα χημικώς, και δι' επίσημου εκθέσεως γνωρίση εις το κοινόν την σύστασιν αυτών και τα διαφημίση καθ' άπαντα τον κόσμον. Η τοιαύτη της ελληνικής κυβερνήσεως αμεριμνησία και αδιαφορία, προδί-

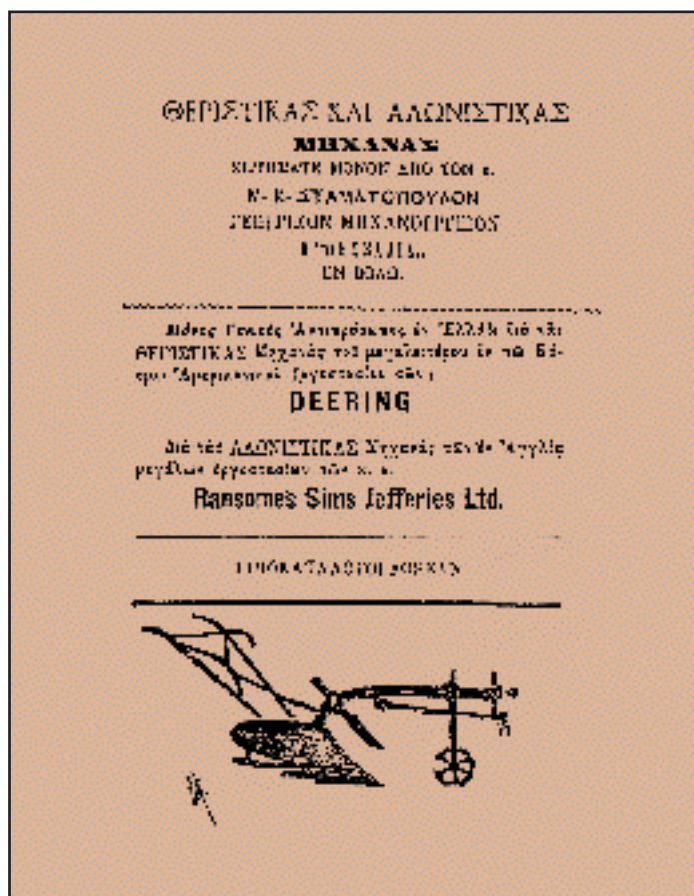
δει ένοχον και επίπογον ολιγωρίαν, ίνα μη τι άλλο είπωμεν, χορηγούσαν παντί το δικαίωμα ελέγχου και κατακρίσεως».

Σήμερα, η γλώσσα του Σαμαρόπουλου διαβάζεται δύσκολα. Για τους νεώτερους, μάλιστα, είναι απόλυτα ξένη. Ενας εγκληματικός λαϊκισμός στη διάρκεια των τελευταίων δεκαετιών, ξεκινώντας από τα ιερά και αδιαμφισβήτητα δίκαια της δημοτικής, στέρσε από εκατομμύρια Έλληνες μιαν απόλαυση κι έναν τεράστιο πλούτο. Γλωσσικός ευνουχισμός.

Και σίγουρα η πρόταση να «μεταφράσουμε» τον Σαμαρόπουλο στη δημοτική, (όπως διεπράχθη και για τόσους άλλους), σαν αποκατάσταση μιας αδικίας, είναι χειρότερη και από το ίδιο το έγκλημα.

Κι όσο για την ουσία των απόψεών του, όχι μόνο δεν ξεπεράστηκε αλλά και συνεχίζει να είναι το ίδιο (και πολύ πιο βασανιστικά) επίκαιρη.

Στο κάτω κάτω, από τότε που ο δημοσιογράφος Απόστολος Σαμαρόπουλος έτρεχε σε βουνά και σε λαγγάδια και με την πένα του υπερασπιζόταν τα δίκαια της επαρχίας και καταδίκαζε το κέντρο της πατρίδας, δεν πέρασαν παρά μόνο εκατό χρόνια.

Σελίδα με διαφημιστική καταχώρηση από τον «Οδηγό του νομού Καρδίτσας» του Απόστολου Γ. Σαμαρόπουλου (1901).

Λίμνη Κερκίνη: ένας βιότοπος χάνεται

Χιλιάδες πουλιά, ψάρια και σπάνια υδροχαρή φυτά απειλούνται με εξαφάνιση

ΑΠΟ ΓΕΩΓΡΑΦΙΑ δεν ξέρω. Μαθαίνω την πατρίδα μας ταξιδεύοντας. Οποιος, όμως, ψάχνει την ομορφιά της φύσης, είμαι βέβαιη πως θα βρει το δρόμο για τη λίμνη Κερκίνη. Κοντά στις Σέρρες. Είκοσι μόνο χιλιόμετρα από τη Βουλγαρία, γράφει η πινακίδα. Οπου το Μπέλες, κάπως γυμνό κι απρόσιτο, τις ήρεμες μέρες καθρεφτίζει τις κορυφές του, σύνορο με τους γείτονές μας, στα λαμπερά νερά της.

Όταν, το 1930, το κράτος αποφάσισε ότι έπρεπε να κτιστεί μεγάλο φράγμα για να μην πλημμυρίζει η κοιλάδα από τα νερά του Στρυμόνα, για να μη ρημάζει η παραγωγή, να μη χάνεται ο κόσμος από την ελο-

Επιμέλεια αφιερώματος:
Αννα Παναγιωταρέα

νοσία, δεν θα μπορούσε να φανταστεί ότι δημιουργούσε εκεί ένα μέρος του χαμένου Παραδείσου.

Γιατί έτσι γεννήθηκε η λίμνη Κερκίνη, τριάντα τρία μέτρα πάνω από την επιφάνεια της θάλασσας, σαν μια πελώρια δεξαμενή νερού, σε εξήντα τετραγωνικά χιλιόμετρα. Απλώθηκε εκεί που άλλοτε ήταν η εποχική Κερκινίτις και σκέπασε με τα νερά της τρία μικρά χωριά κι έγινε θησαυρός για τους καμπίσιους κι ευλογημένος τόπος απ' τη φύση.

Τριακόσια και περισσότερα εκατομμύρια κυβικά νερό κρατούσε τότε στην αγκαλιά της για να ποτίζει τον κάμπο που οι προσχώσεις και τα φερτά υλικά του ποταμού τον έκαναν χρυσάφι.

Όταν, το 1937, παραδόθηκε το φράγμα, ευλογία για τον κάμπο των Σερρών, τότε και οι πρόσφυγες από τη Μικρασιατική Καταστροφή, άστεγοι και πένητες, που είχαν εγκατασταθεί στη φιλόξενη μακεδονική γη, επιδόθηκαν στα ειρηνικά έργα του αγρού και σε λίγο ευτύχησαν. Γι' αυτό και ονόμασαν τα χωριά τους Χρυσοχώραφα, Γόνιμο και άλλα τέτοια ονόματα με τα οποία εξέφραζαν την ευγνωμοσύνη τους στη γη που αρδευόταν από τα νερά του ποταμού Στρυμόνα και πλουσιοπάροχα ανταπέδιδε τον καρπό του μόχθου τους. Η ζωή όμως σιγά σιγά γύρω από τη λίμνη, στους υγρότοπους και μέσα στο βαθύ νερό, θέρριψε.

Γέμισε η λίμνη από ψάρια με χρυσομένους ράχες, κυπρίνους, πέρκες,

Ένα πανέμορφο, σαν σε παραμύθι, παραλίμνιο δάσος από λεύκες που και ως το τέλος Ιουνίου, πριν από την καλοκαιρινή ξηρασία, μοιάζει σαν να πλέει στο νερό.

Συνέχεια στην 8η σελίδα

Στην Κερκίνη, ο άνθρωπος απολαμβάνει την ομορφιά της φύσης σε «ζωντανούς» πίνακες...

Ο κόσμος φοβίζει το νεοσσό κορμοράνο. Αστόχαστοι οι γονείς του τού έφτιαξαν τη φωλιά σχεδόν πάνω στο νερό.

Ερωδιοί νεοσσοί, κρυμμένοι στο πυκνό φύλλωμα της ιτιάς περιμένουν την τροφή τους.

ΑΦΙΕΡΩΜΑ

Μέσα στη λίμνη οι ιτιές βρίσκουν τη δύναμη και ανθίζουν.

Συνέχεια από την 6η σελίδα

λεπόνια και άλλα πολλά, είκοσι ένα είδη. Και τότε ήρθαν οι ψαράδες με τις μπλάβες τους -βάρκες λιτές με πλατιά καρίνα, βαμμένες με κατράμι- να προστεθούν σ' εκείνους που ζουν από τα νερά της. Και ύστερα φύτρωσαν οι ιτιές, που έγερναν πάνω από την κοίτη του ποταμού και τους παραποτάμους του, και γεννήθηκε το παραποτάμιο δάσος στη βόρεια πλευρά της λίμνης, με tamarix, δηλαδή τα αρμυρίκια, και salix alba,

που αντέχουν πολύ στο νερό, και aurita και purpurea και almus glutinosa και όλα εκείνα τα ποιητικά ονόματα των υδροχαρών φυτών που λες και είναι ο ψίθυρος από τα κλαδιά τους.

Και ύστερα έγιναν λιμναία λιβάδια ολοσκέπαστα από κίτρινα μικρά νούφαρα, nympheoides peltata. Κομψά σαν μικροί ήλιοι πρωϊνοί πάνω στα βαθυπράσινα φύλλα τους. Και λίγο πιο πέρα, στα βαθιά, ήρθαν να ζήσουν νούφαρα λευκά, nympheaea alba, που

πλέον χαριτωμένα πάνω στο σαρκώδες φύλλωμά τους και δένονται με έναν ατέλειωτο μίσχο από τη ρίζα τους που σιγοπλέει από κάτω χωρίς να φαίνεται για να μη χαλάει την ομορφιά τους. Επτάμισι τετραγωνικά χιλιόμετρα υδάτινος κήπος.

Μια νερένια πολιτεία από νύμφες λευκές, που κλείνουν τα μάτια τους το βράδυ και το πρωί με το πρώτο φίλημα του ήλιου πάνω στα κλειστά τους βλέφαρα, φανερώνουν το μυστικό τους: ερωτικά φύλλα, σαρκωει-

δή, πάλλευκα, με μια πινελιά χρυσού στη μέση. Από κοντά και τα νεροκάστανα, trapa natans, που στις μέρες μας έμειναν ελάχιστα σ' όλη την Ευρώπη.

Χιλιάδες πουλιά

Και ύστερα ήρθαν τα πουλιά. Οι πυκνοί καλαμιώνες και τα υδροχαρή φυτά πρόσφεραν ενδιαίτημα και χώρο στεγνό να πλέξουν τις φωλιές τους, να ακουμπήσουν τα αυγά τους, να νταντέψουν τα μικρά τους, να ξεκουραστούν στο ταξίδι τους από Ανατολή σε Δύση και να ξεχειμωνιάσουν. Κι ήταν αυτά η αιτία που η λίμνη Κερκίνη, δημούργημα του ανθρώπου, το 1977 προστατεύθηκε από τη συνθήκη Ramsar ως ένας από τους ενιά υδροβιότοπους με ύψιστη εθνική σημασία. Γιατί έρχονται εδώ διακόσια σαράντα τέσσερα είδη πουλιών: οι χουλιανομάτες, που έρχονται πρώτοι και φτιάχνουν τη φωλιά τους χαμηλά μέσα στο νερό. Κι όταν φουσκώνει η λίμνη, τότε χάνουν τη φωλιά και τα μικρά τους. Οι ερωδιοί, άσπροι με μακρύ λαιμό, οι ασπροτσικνιάδες. Με αργυρό το πτέρωμα στο στήθος, οι γκριζοτσικνιάδες και ο μονήρης πορφυροτσικνιάς, που διαλέγει τις άκρες στον υγρότοπο για να απολαύσει το τοπίο. Κι έπειτα οι κορμοράνοι. Χιλιάδες άτομα μετρά η δική τους αποικία, που με την κουτσουλιά τους μαραίνουν το δέντρο όπου κτίζουν τη φωλιά τους. Και η χαλκόκοτα ή ibis με την κομψή γαμψή μύτη, πουλί ιερό για τους Αιγύπτιους, και ύστερα οι αργυροπελεκάνοι και ροδοπελεκάνοι να ζυγιάζονται στο ένα τους πόδι, εξόχως νευρικοί στο ανθρώπινο πλησίασμα. Λίγα ζευγάρια απόμειναν σ' όλο τον κόσμο. Και οι νυκτοκόρακες και οι λαγκόνες μαζί με τα γλαρόνια και λογιόν οι πάπιες και οι χήνες και λίγοι θαλασσαετοί, με ουρά κομψή και κάποιες γερακίνες να ζυγιάζονται πάνω από τη λιμναία βλάστηση,

Και όταν δεν αντέχει άλλο η ιτιά το νερό και σαπίζει ο κορμός της, τότε γίνεται ένα κουφάρι που επιπλέει...

Τα έργα της φύσης έρχεται και καταστρέφει ο άνθρωπος. Κόβοντας τα δέντρα, τα πουλιά δεν έχουν πια ενδιαίτημα.

ΑΦΙΕΡΩΜΑ

Λεύκες που καθρεφτίζονται μέσα στα νερά. Σε λίγο θα πέσουν από το τσεκούρι των ξυλοκόπων...

αρπακτικά που βρίσκουν στον κόσμο αυτό την τροφή τους και γκαρζέτες κι ένα σωρό άλλα πουλιά, χωρίς επιθετικότητα, αλλά με εγκάρτηση μεγάλη, με σπάνια ονόματα, σαν λέξεις πρωτοειπωμένες από χείλη ερωτευμένα.

Κι έτσι η φύση βρέθηκε στην πιο καλή της ώρα. Και αρμονικά συμβίωσε με τον άνθρωπο στην Κερκίνη.

Νέες περιπέτειες

Σαράντα χρόνια αργότερα, το 1977, αποφασίστηκε ότι έπρεπε να υψωθεί και πάλι το φράγμα, για να αυξηθεί η χωρητικότητα της λίμνης, γιατί το νερό χανόταν και είχαν αυξηθεί πολύ οι απαιτήσεις του κάμπου για άρδευση.

Τότε άλλαξε και πάλι η κοίτη του ποταμού, ανέβηκε κι άλλο η στάθμη του νερού, στα τριάντα εννέα μέτρα πάνω από την επιφάνεια της θάλασσας, έγιναν διευθετήσεις στην κοίτη του ποταμού, ανοίχτηκαν πολλά αρδευτικά κανάλια, έγιναν γιγάντια τα μεγέθη, άρχισε η υπερεκμετάλλευση του νερού στην παραγωγή.

Τότε και το παραποτάμιο δάσος άρχισε να πλημμυρίζει και οι κορμοί να μένουν μήνες μέσα στο νερό. Πνίγηκαν κι οι ιτιές και έμειναν μό-

Συνέχεια στην 11η σελίδα

Καλαμιώνες πλούσιοι που αφήνουν να κρύβονται ανάμεσά τους όλα τα πετεινά του ουρανού.

Χνουδωτά μέσα στη φωλιά τους, με στόμα ανοιχτό περιμένουν να τα τάϊσει η μάνα τους.

Μέσα στην ομορφιά του πρωινού, ο ερωδιός ψάχνει την τροφή του.

ΑΦΙΕΡΩΜΑ

Συνέχεια από την 9η σελίδα

νον τα κλαδιά τους έξω. Αλλά δεν αντέχουν τόσο νερό στο σώμα τους για τόσους μήνες κι ο βυθός της λίμνης σκεπάζεται από τους σάπιους κορμούς τους.

Τα πουλιά ανέβασαν τις φωλιές τους σε πιο ψηλά κλαριά. Το 1982 παραδόθηκε το νέο φράγμα και όλοι νόμιζαν πως ως εδώ ήταν. Ο άνθρωπος θα ησύχαζε και ο υδροβιότοπος θα έβρισκε τους φυσικούς νόμους για να επιβιώσει.

Ωστόσο, η εντατική καλλιέργεια «έκαψε» σιγά σιγά τα εύφορα χωράφια και η γη άρχισε να ξερνά αλάτι. Γιατί οι άνθρωποι ακόμη δεν μπορούν να καταλάβουν ότι η τύχη και η ζωή τους δεν εξαρτάται τόσο από το νομοθέτη, που θα έπρεπε να θεσπίσει τρόπους για την ήπια εκμετάλλευση του υδάτινου πλούτου της Κερκίνης, αλλά και από τους ίδιους, που είναι οι χρήστες της.

Το 1982, όταν παραδόθηκε το νέο φράγμα, η λίμνη απλώθηκε σε εβδομήντα έξι χιλιόμετρα και έγινε ένα τεράστιο υδάτινο ρεζερβουάρ για εξακόσια εκατομμύρια κυβικά μέτρα νερού.

Θα χαθεί η ζωή

Και τώρα έρχονται οι πολιτικοί, καθώς πλησιάζουν και οι εκλογές, και υπόσχονται νέο, πιο υψηλό φράγμα. Γιατί κανείς τους δεν μπήκε ποτέ σε μια σακολέβα, που είναι συρμένες και περιμένουν φιλικά στην όχθη να περιπλεύσουν τη λίμνη, να δουν το χνουδάκι της ζωής στο στήθος του ερωδιού πώς τρέμει από το φόβο του, καθώς πλησιάζει ο άνθρωπος, να χαρούν τις κομπές πτήσεις του, να ακούσουν τις χιλιάδες φωνές τους σε μια ατέλειωτη συμφωνία χαράς, να δουν τη ζωή να γεννιέται μπροστά τους, ανάμεσα σε νερό και ιτιές και φως.

Να καταλάβουν ότι ακόμη η λίμνη δεν μπορεί να βρει τους βιορυθμούς της από την προηγούμενη φορά που είδε τα νερά της να ανεβαίνουν και το ποτάμι να αλλάζει κοίτη. Και οι πολιτικοί, μετρώντας την ψήφο αυτών που ανίδεοι σήμερα σπαταλούν την κληρονομιά της φύσης στα παιδιά τους, υπόσχονται ότι θα ανεβάσουν έξι ακόμη μέτρα το νερό, πάνω από τη θάλασσα, σαράντε πέντε μέτρα σύνολο.

Αλλά κανείς δεν τους λέει ότι τότε το νερό θα βγαίνει μέσα... στα σπίτια τους. Οτι τα πουλιά θα μεταναστεύσουν για πάντα και στη λίμνη θα πέσει νεκρική σιγή. Οτι δεν θα υπάρχουν ψάρια να ψαρέψουν γιατί δεν θα υπάρχουν θάμνοι να ακουμπήσουν τα αυγά τους.

Οτι θα χαθούν οι ιτιές και τα νούφαρα και τα νεροκάστανα. Και ότι το περισσότερο νερό θα τους χρησιμεύσει σε τίποτε, αφού εξαντλούν τη γη τους και θα χρειάζονται όλο και περισσότερο λίπασμα, που στο τέλος «δηλητηριάζει» το χωράφι.

Αντί για τον παράδεισο που έχουν σήμερα, κι εμείς ταπεινά τον προσκυνούμε, αντί για έναν υδροβιότοπο στον οποίο η ζωή είναι πανταχού παρούσα, θα έχουν ένα μεγάλο ντε-

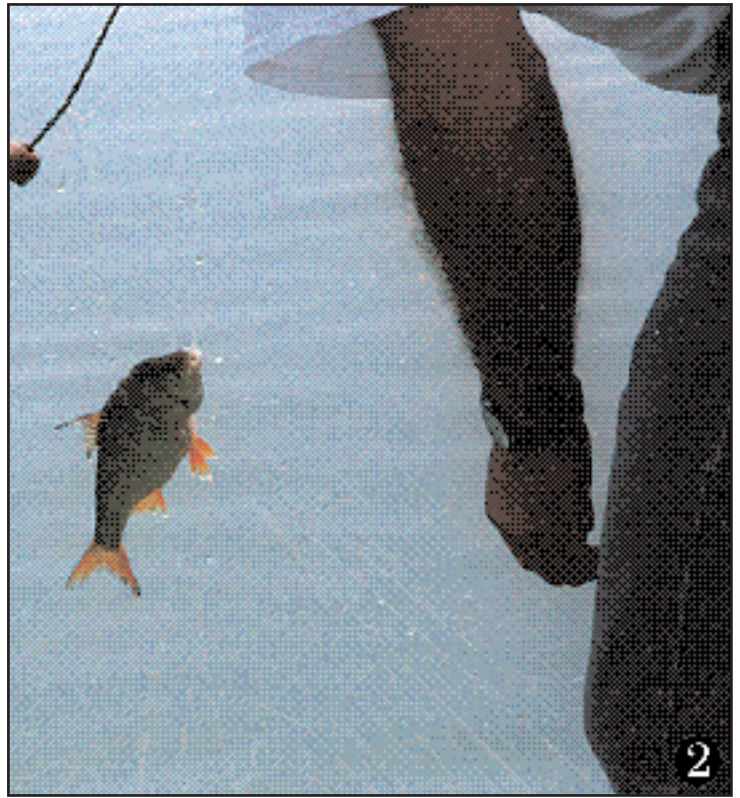
Συνέχεια στην 12η σελίδα

Ο σπάνιος αργυροπελεκάνος (ελάχιστα ζεύγη απόμειναν σ' όλο τον κόσμο) βρίσκει φιλόξενα τα νερά της λίμνης και γεννά τ' αυγά του στη νησίδα που έφτιαξαν γι' αυτόν...

Οι ψαράδες, οι υλοτόμοι, οι κυνηγοί ανεξέλεγκτοι, μια και το δασαρχείο εργάζεται σε ώρες... γραφείου, καταστρέφουν τον πλούτο της Κερκίνης.

Συνέχεια από την 11η σελίδα
 πόζιτο νερό, όπως τόσοι άλλοι τό-
 ποι.

Και τώρα είναι κι εκείνα τα μάτια
 των μικρών ερωδιών που δεν με α-
 φήνουν να ησυχάσω. Καθώς, ανή-
 μπορα ακόμη να δοκιμάσουν τα φτε-
 ρά τους, έμειναν μέσα στη φωλιά να
 μας κοιτάζουν περιμένοντας τις α-
 ποφάσεις του ανθρώπου. Θα αφή-
 σουμε για μερικές ψήφους να εξα-
 φανιστεί ένας παράδεισος; Αν ξέρα-
 με τους θησαυρούς αυτής της χώ-
 ρας, πόσο λιγότερο μίζεροι θα ήμα-
 στε...

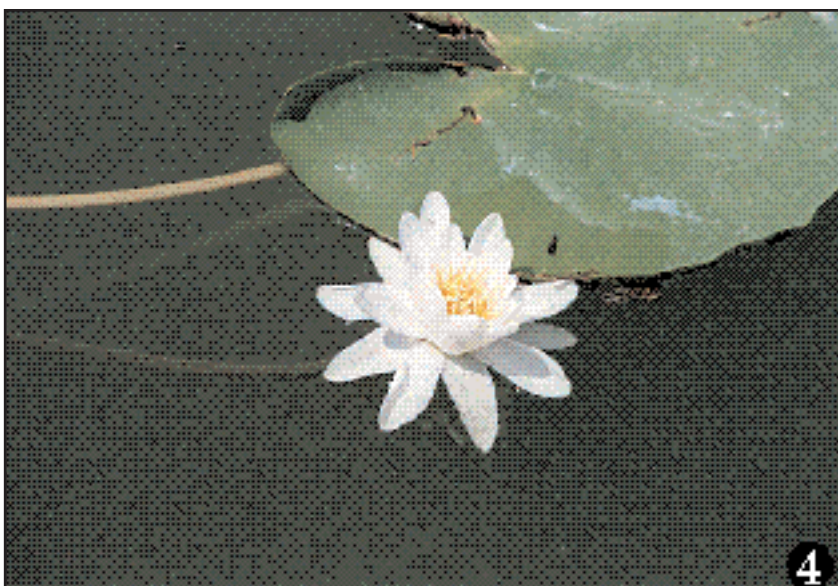
1) Σε καμιά άλλη λίμνη στην Ευρώπη
 δεν υπάρχει τόσο μεγάλος υδάτινος
 «κήπος».

2) Η λίμνη προσφέρει τους θησαυρούς
 της. Ο άνθρωπος, με την υπερεκμε-
 τάλλευση, τους εξαντλεί. Δίχτυα ψα-
 ράδων -ανεξέλεγκτα- παντού.

3) Ένα ζευγάρι χουλιανομούτρες κρύβο-
 νται πίσω από τα υδροχαρή φυτά.

4) Όλο τον Ιούνιο και τον Ιούλιο τα
 νούφαρα στολίζουν την Κερκίνη.

5) ...Και νούφαρα κίτρινα με κομψό
 φύλλωμα στα λιγότερο βαθιά νερά.

Η προστασία της λίμνης

Τα έργα προφύλαξης
του περιβάλλοντος
που δημιούργησε
η κ. Πυροβέτση

ΣΤΗΝ ΚΕΡΚΙΝΗ αποφάσισε να δούλεψι η κ. Μυρτώ Πυροβέτση, επίκουρος σήμερα καθηγήτρια Οικολογίας στο Αριστοτέλειο Πανεπιστήμιο ύστερα από μια πλούσια θητεία στις Πρέσπες. Πιστεύει ότι ο καλύτερος τρόπος να προφυλάξεις τη φύση είναι να κάνεις τους ανθρώπους που τη διαχειρίζονται να τη σεβαστούν και να την αγαπήσουν. Με χρήματα από προγράμματα της ΕΟΚ έφτιαξε μέσα στη λίμνη χωμάτινες νησίδες και πλωτές εξέδρες για να ακουμπούν τα πουλιά, να ξεκουράζονται, να στεγνώνουν και να επωάζουν τα αυγά τους.

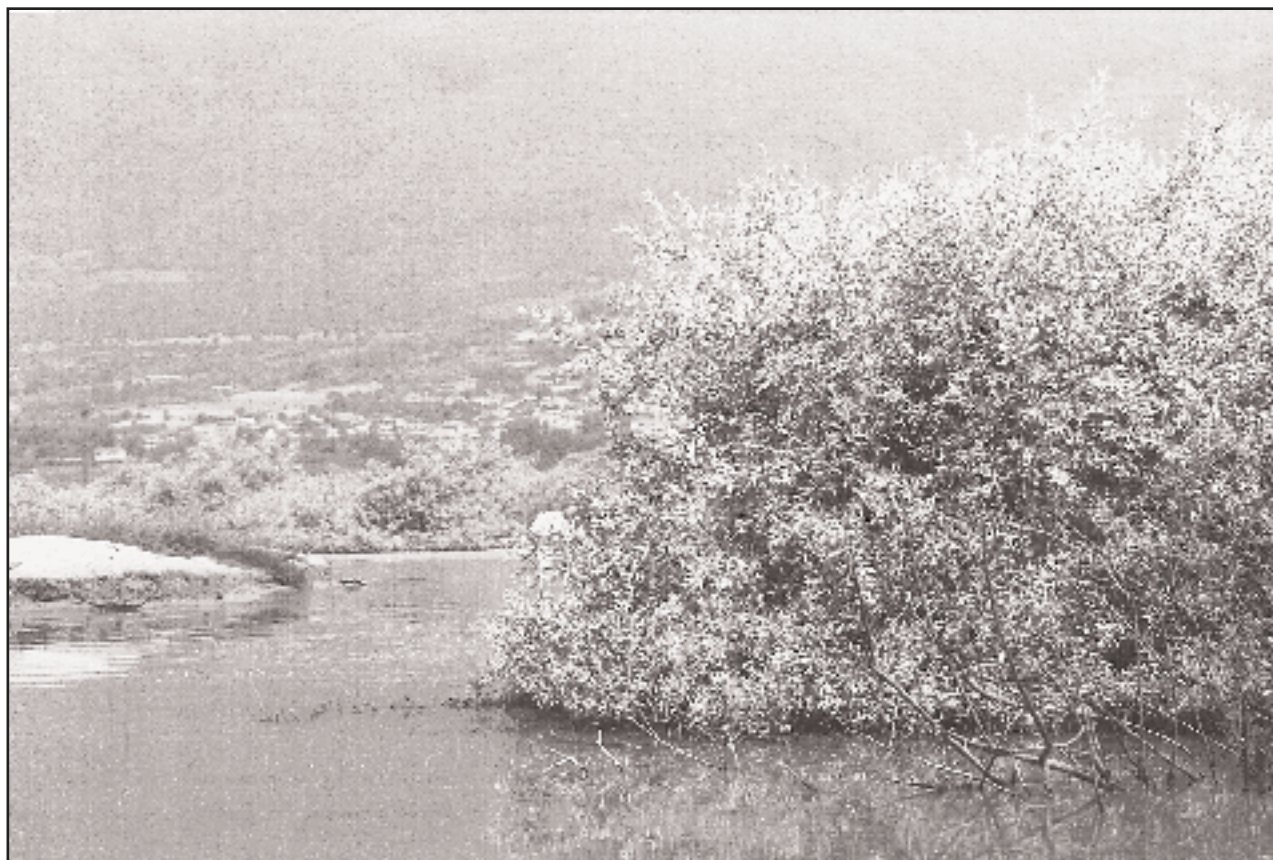
Ο κόπος της ανταμείφθηκε, καθώς οι αργυροπελεκάνοι ήταν οι πρώτοι που γέννησαν τα αυγά τους στη νησίδα, ώσπου να εμφανιστεί το πιο σκληρό αρπακτικό, ο άνθρωπος, για να τα κλέψει. Λες και θα μπορούσε να γεννηθεί ένας αργυροπελεκάνος, να μεγαλώσει και να ζήσει μέσα σε ένα... κοτέτσι.

Σκέφτηκε, επίσης, ότι μεγαλύτερη προστασία θα εξασφαλιζόταν για τον υπέροχο κόσμο της λίμνης, αν ο ντόπιος μάθαινε για τον θησαυρό της ζωής που φιλοξενεί η Κερκίνη. Και έτσι, πρώτη αυτή, άρχισε στα γύρω χωριά από την Κερκίνη την περιβαλλοντική εκπαίδευση. Πρώτα στα δημοτικά σχολεία, μετά στους κατοίκους, τώρα στα γυμνάσια. Δημιουργήθηκε χάρη στις προσπάθειές της το 1991 και σύλλογος από τριάντα πέντε μέλη για την προστασία της λίμνης.

Σεμινάρια

Η κ. Μυρτώ Πυροβέτση, γνωρίζοντας την αξία της λίμνης για τη ζωή μας, εξηγεί πως το περισσότερο νερό που λένε ότι χρειάζεται ο κάμπος μπορεί να εξασφαλιστεί από την καλύτερη διαχείριση των υδάτων, γιατί αυτή τη στιγμή χάνεται ένα μεγάλο ποσοστό τους. Λέει ότι δεν χρειάζεται περισσότερο νερό για άρδευση. Οτι ήδη το υπερβολικό ύψος της στάθμης μεταβάλλει τα χωράφια σε βάλτο.

Και ότι τα σεμινάρια που έκανε με χρήματα από προγράμματα της ΕΟΚ, βοήθησαν τον κόσμο να καταλάβει ότι μόνος του πρέπει να νοιαστεί για τον τόπο του. Να αναλάβει καίριες πρωτοβουλίες. Γιατί επιστολές σε νομάρχες, σε υπουργούς, σε υπεύ-

Νησίδα (πάνω) κατασκεύασε η κ. Μ. Πυροβέτση για να προσφέρει στεγνή γη στα πουλιά της Κερκίνης. Η επίκουρος καθηγήτρια Οικολογίας στο Αριστοτέλειο Πανεπιστήμιο κ. Μ. Πυροβέτση και ο ντόπιος Π. Χατζηγιαννίδης (αριστερά), που ξέρει την Κερκίνη σαν το σπίτι του.

θυνους μένουν αναπάντητες. Η νοοτροπία του «γιατί, μήπως δικό σου είναι και νοιάζεσαι» θριαμβεύει στο κράτος.

Αυτή η νέα γυναίκα, που μιλά όλο πάθος για τα σχέδιά της είναι βέβαιο ότι θα δώσει τη δική της μάχη για να σωθεί ο ανυπεράσπιστος κόσμος της Κερκίνης. Το μόνο βέβαιο είναι πως σ' αυτή τη μάχη δεν θα είναι μόνη της.

Προστασία

«Την Κερκίνη», μου λέει ο Παναγιώτης Χατζηγιαννίδης, που είναι ντόπιος και βοηθά την κ. Μυρτώ Πυροβέτση να φτιάξουν τις πλωτές

σχεδίες, να δημιουργήσουν και άλλες νησίδες για να ξεκουράζονται τα πουλιά, που παρακολουθεί με πόνο ψαράδες να μη σέβονται την ώρα της αναπαραγωγής, λαθροϋλοτόμους να ρίχνουν κάτω τα δέντρα από το μεσημέρι και έπειτα, όταν τελειώνει το ωράριο του δασαρχείου, κυνηγούς που σκοτώνουν πελαργούς, κύκνους, πάπιες και χήνες και ό,τι πουλί πετάμενο βρεθεί μπροστά τους «γιατί εδώ, μιλάμε για πόλεμο και όχι για κυνήγι. Εβδομήντα πέντε κάλυκες μέτρησα σε ένα τετραγωνικό μέτρο φέτος το χειμώνα». «Πρέπει να προστατεύσουμε τη λίμνη απ' τους υπεύθυνους που δεν την είδαν ποτέ

και δεν την ξέρουν. Εμείς το χειμώνα ταϊζουμε τα πουλιά, καθώς παγώνει η λίμνη. Εκείνοι ξέρουν τι σημαίνει να βλέπεις να βουλιάζει η φωλιά μέσα στο νερό μαζί με τα μικρά; Ξέρουν πόσες φορές τα έκρυψα στον κόρφο μου και τα πήγα στο σπίτι μου και τα τάζα και τα φρόντισα, ώσπου να δυναμώσουν; Νομίζουν ότι η Κερκίνη είναι μια δεξαμενή και όχι λίμνη».

Ο άνθρωπος με το φράγμα άθελά του και η φύση ηθελημένα δημιούργησαν τον παράδεισο της Κερκίνης. Η επιβίωση είναι θέμα πολιτισμού. Είναι θέμα προσωπικό για τον καθένα μας.

«Ο αποχαιρετισμός των σφουγγαράδων στο λιμάνι». Έργο του λαϊκού ζωγράφου Εμμανουήλ Σαρούκου.

Ο ζωγράφος της Καλύμνου

Η ζωή και το έργο του λαϊκού καλλιτέχνη Εμμανουήλ Σαρούκου

Της **Μαριάννας Κομματά**

ΔΕΚΑΤΡΕΙΣ ώρες ταξίδι με το «Ιαλυσός» για την Κάλυμνο. Άλλες τόσες επιστροφή. Στη γέφυρα ο ανθυποπλοίαρχος Τσαμπίκος Μανωλάκης από τη Νίσυρο ρωτάει:

«Ποια μεγάλη αγάπη προσκαλεί στο σχετικά μεγάλο ταξίδι για παραμονή δύο μόνον ημερών;».

Είναι το νησί που ευωδιάζει θρού-

μπι, θυμάρι, ρίγανη και αλισφακιά. Είναι ένας κόσμος μαγικός, γεμάτος θαύματα Αγίων και οράματα ναυτικών. Οι άνθρωποι εδώ είναι λεπτοί και ευκίνητοι, γεννούν ακόμη πολλά παιδιά, πονούν για τ' άρρωστα σφουγγάρια και ανησυχούν για την εξαφάνιση του ξιφιά. Ανάμεσά τους, ο Εμμανουήλ Σαρούκος, ο σφουγγαράς και λαϊκός ζωγράφος, που περιγράφει σκηνές από τη ζωή του νησι-

ού και των σφουγγαράδων με τα δικά του χρώματα στο μουσαμά. Ποια είναι η ζωή του και τι όνειρα κάνει;

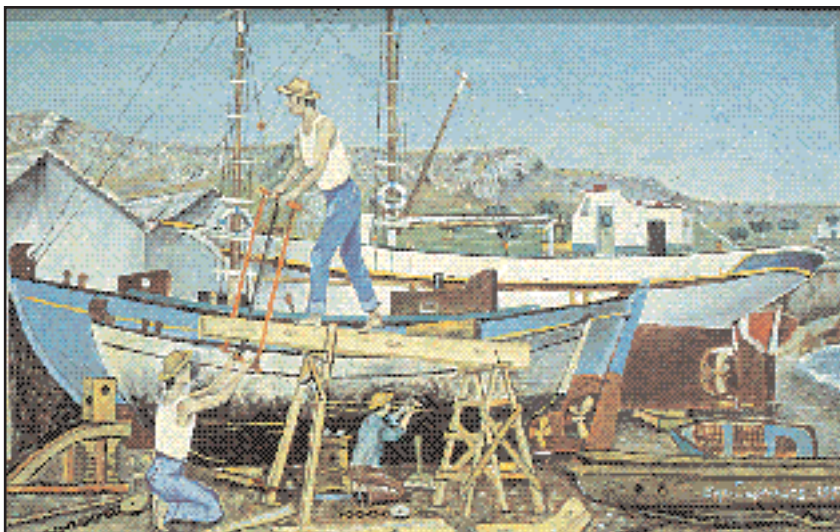
Μετά το Πάσχα ξεκινάνε «τα τσούρμα» (καΐκια με τους σφουγγαράδες) για τις σπογοφόρους περιοχές της χώρας από το Ανατολικό και το Βόρειο Αιγαίο μέχρι το Ιόνιο και το Κρητικό Πέλαγος. Οι ταρσανάδες αχοβολούν από τις τελευταίες προετοιμασίες. Οι γυναίκες του νησιού θα μείνουν πάλι μόνες με τα παιδιά, τουλάχιστον ένα επτάμηνο. Είναι η ζωή των σφουγγαράδων. Ο Εμμανουήλ Σαρούκος τους ονομάζει «πειραταί των βυθών», επειδή λεηλατούν τις ομορφιές του υγρού βασιλείου.

Τον συνάντησα στο σπίτι του στην περιοχή του Αγίου Μάμμα, πάνω από το λιμάνι, να εργάζεται με τη βοήθεια των τεσσάρων γιων του (έχει και δύο κόρες. Δεν κάθεται στιγμή. Μαστορεύει, ζωγραφίζει, φτιάχνει ξυλόγλυπτα, καθαρίζει πατάτες... Το μόνο του παράπονο είναι ότι δεν του μένει περισσότερος χρόνος για ζωγραφική, που γι' αυτόν σημαίνει... ξεκούραση! Πάνω από εκατό πίνακες είναι στοιβαγμένοι σ' ένα μικρό δωματάκι, με κίνδυνο να καταστραφούν. Μεγάλη η οικογένεια, μικρός ο χώρος. Όμως, ο Εμμανουήλ Σαρούκος έχει

πολλά ακόμη να «διηγηθεί» με τα χρώματα. Το καλλιτεχνικό του θαλασσινό μεράκι διακρίνεται μέχρι και στη βεράντα του σπιτιού του, όπου έφτιαξε δύο δελφίνια από... μωσαϊκό! Πότε όμως και πώς άρχισε να ζωγραφίζει;

Αφορμή μια... αραπίνα: Το 1977 ο Εμμανουήλ Σαρούκος ήταν πενήντα χρόνων. Η κόρη του, μαθήτρια Λυκείου τότε, τον παρακάλεσε να της διορθώσει ένα σχέδιο με μια αραπίνα. Ο Εμμανουήλ Σαρούκος έφτιαξε τα χέρια της αραπίνας τόσο καλά, ώστε η κόρη του τον αποκάλεσε με θαυμασμό «καταπληκτικό ζωγράφο». Κάτι λοιπόν ο θαυμασμός της κόρης, κάτι η προτροπή συγγενών και φίλων, αλλά κυρίως η ευχαρίστηση που άρχισε να νιώθει ζωγραφίζοντας, έβγαλαν στην επιφάνεια το κρυφό του ταλέντο. Αυτό θα τον βοηθούσε στο εξής, να εξιστορήσει όσα έζησε και φαντάστηκε. Δίotti «η θάλασσα μαγεύει και γεννάει φαντάσματα» στις μεγάλες ώρες των μακρινών ταξιδιών. Τον παρακάλεσα να μου παρουσιάσει τα έργα του.

Στο στόμα του καρχαρία: Βλέπετε εδώ τον δύτη γυμνό. Είναι μια διήγηση για ένα περιστατικό που έγινε πριν γεννηθώ εγώ. Λέγανε ότι εκεί

«Καλαφάτισμα». «Ετσι παλαμίζαμε παλιά τα σκάφη μας», λέει ο Εμ. Σαρούκος

γύρω στα 1925, βουτώντας ο δύτες γυμνός με τη σκανταλόπετρα, μπήκε ίσια στο στόμα του καρχαρία. Χτυπώντας όμως η πέτρα στα εντόσθια του κήτους το ερέθισε και τον ξέρασε. Ήταν βέβαια πολύ πληγωμένος αυτός ο άνθρωπος και δεν ξαναβούτηξε ποτέ πια.

Σφουγγαράδες - γλετζέδες: Οι σφουγγαράδες ήταν πολύ γλετζέδες. Ίσως ο κίνδυνος της δουλειάς τους έκανε να θέλουν να χαρούν έντονα τη ζωή τους. Το χειμώνα που κάθονταν, γυρνούσαν στις ταβέρνες. Ακόμα και λίγες ώρες πριν μπούν στα σκάφη το καλοκαίρι να ξεκινήσουν για μεγάλα ταξίδια, τα έπιναν και πήγαιναν με τα βιολιά στο λιμάνι. Μη ξεχνάτε ότι παλιότερα έφθαναν και μέχρι τη Μπαρμπαριά στην Αφρική κάτω, έως ότου αυτό απαγορεύθηκε το 1972.

Ένα έργο αποχαιρέτισμού των σφουγγαράδων στο λιμάνι: Όλα τα σφουγγαράδικα κάνουν αγιασμό πριν ξεκινήσουν. Κατεβαίνουν και οι συγγενείς του πληρώματος.

Το σκάφος «Ντεπόζιτο»: Παλιά, που πηγαίναμε στην Αφρική, τα μίλια ήταν πολλά και τα σκάφη που βρίσκονταν μέσα οι σφουγγαράδες, μικρά. Ετσι συνοδεύονταν από μεγαλύτερα σκάφη, τα λεγόμενα «ντεπόζιτα» που μετέφεραν τα καύσιμα, την τροφοδοσία και αποθηκεύαμε σ' αυτά και τα σφουγγάρια μετά την επεξεργασία και το στέγνωμα, αλλιώς θα χάλαγαν μέχρι την επιστροφή μας, αν έμεναν βρεγμένα.

Οι πειραταί των βυθών: Ζωγράφισα εδώ και τα τρία συστήματα που χρησιμοποιήσε η σπογγαλιεία. Τους ονόμασα «πειραταί των βυθών», γιατί κλέβουν τα σφουγγάρια από τη θάλασσα. Εμείς δεν κάνουμε πια καταδύσεις. Την εποχή του πατέρα μου, ο οποίος είχε καταδυτικό σύστημα, πέθανε ένας πολύ αγαπητός του φίλος και από τότε ο πατέρας μου βρήκε ένα άλλο σύστημα να βγάζει τα σφουγγάρια, μη θέλοντας ν' αφήσει τα παιδιά του στους κινδύνους της κατάδυσης. Πρόκειται για ένα δίχτυ, που το ρίχνουμε σε όλα τα βάθη, μέχρι και 150 μέτρα, όπου ζουν τα σφουγγάρια (85 οργιές). Αυτή η πατέντα με το δίχτυ, πιθανόν να ήταν και το πρώτο εργαλείο που ψάρεψε το σφουγγάρι, όπως και το καμάκι. Ακολούθησε η κατάδυση με φυσική αναπνοή. Λίγοι όμως ήταν αυτοί που είχαν την ικανότητα να κατεβαίνουν μέχρι και 35 μέτρα με φυσική αναπνοή.

Η τράτα: Ρίχνανε παλιά το δίχτυ στη θάλασσα και το τραβούσαν έξω από την ξηρά με τα χέρια. Σήμερα το βγάζουν από τη θάλασσα, τραβώντας το με κάποιο βαρούλκο, που παίρνει κίνηση από τη μηχανή. Λένε ότι η τράτα κάνει καταστροφή στη θάλασσα, ότι χαλάει το γόννο. Συμφωνώ, αλλά όταν τα χιλιοστά του σάκου ήταν έξι, πιανόταν αυτό το μικρό ψαράκι, ο γόννος, το οποίο πήγαινε όμως στην αγορά και τρωγόταν. Τώρα κάνουν τα έξι χιλιοστά στο δίχτυ, οκτώ. Μπαίνει μπροκάδα το κεφαλάκι του ψαριού μέσα στο μάτι, ανεβάζει ο ψαράς το σάκο, τον τινάζει, λιώνει το ψαράκι, δεν πάει στην αγορά, αλλά η καταστροφή γίνεται. **Προτιμότερο θα ήταν να απαγορεύεται για ένα διάστη-**

Ο Εμμανουήλ Σαρούκος στο σπίτι του, στην Κάλυμνο. Λαϊκός ζωγράφος, πολυπράγμων μάστορας και σφουγγαράς

μα, την εποχή του γόνου, το ψάρεμα. Αυτό θα ωφελούσε τη θάλασσα, επομένως και τον ψαρά.

Καλαφάτισμα: Από μνήμης και αυτός ο πίνακας. Ετσι παλαμίζαμε παλιά τα σκάφη μας. Τα μπατέρναμε και πέντε-δέκα άτομα, ανάλογα, τα καθαρίζαμε μέσα στη θάλασσα. Δεν είχαμε τότε τις σημερινές ανέσεις.

Πώς χτιζόταν παλιά ένα σπίτι: Βλέπετε εδώ τώρα μερικά έργα από τη ζωή του νησιού.

Γυναίκα που αλέθει το σιτάρι - Το έθιμο Μουούρι: Δύο έργα. Το Μεγάλο Σάββατο σφάζουμε τ' αρνιά, τα παραγεμίζουμε με ρύζι και μπαχαρικά και τα βάζουμε σε πήλινα πιθάρια. Σε αυτούς εδώ τους φούρνους, χωράνε δέκα-δεκαπέντε αρνιά. Πυρώνουμε το φούρνο καλά με ξύλα και χτιζουμε την πόρτα του με τούβλα και λάσπη. Τ' αρνιά σιγοψήνονται όλη τη νύχτα. Τα βγάζουμε το πρωί της Κυριακής του Πάσχα. Αυτό είναι το Μουούρι.

Παλίρροια: Δύο έργα. Το παλιρροϊκό κύμα από την έκρηξη του ηφαιστείου της Σαντορίνης πλημμύρισε την πρωτεύουσα του νησιού, την Ποθέα. Ήταν το 1956. Το νερό είχε ανέβει κάπου 200 μέτρα από την παραλία, είχε μπει μέσα στα σπίτια και τα μαγαζιά της παραλίας. Το θυμάμαι έντονα, γιατί είχα δεμένο το καΐκι στο λιμάνι και έτρεξα να δω τι γίνεται. Όταν τραβήχτηκαν τα νερά, φανταστείτε ότι άφησαν πάνω στο μώλο ένα σκάφος δεκαπέντε τόννων.

Πόλεμος και ειρήνη: Το 1983, επιστρέφοντας από ένα ταξίδι στην Πάρο και ενώ όλος ο κόσμος συζητούσε για τις δύο υπερδυνάμεις, τότε και

τα πυρηνικά τους όπλα, που είναι ικανά να σκορπίσουν τον όλεθρο στη Γη, άρχισα να προσχεδιάζω στο μυαλό μου αυτόν τον πίνακα που έφτιαξα αμέσως μόλις έφτασα στην Κάλυμνο.

Νο 16: Ο Εμμανουήλ Σαρούκος έρχεται από το 1965 στο καΐκι του που το λένε «Ειρήνη», όπως και μία από τις εγγονές του. Το σκάφος αυτό ναυπηγήθηκε στη Σύμη στα 1947. Το ονόμασαν «Ειρήνη» για να γιορτάσουν τη λευτεριά και να ξερκίσουν τον πόλεμο.

Η αρρώστια των σφουγγαριών: «Κανείς δεν μιλάει πια γι' αυτό το θέμα σήμερα», παραπονιέται ο Εμμανουήλ Σαρούκος. Το Σεπτέμβριο του 1986 η σπογγαλιεία δέχθηκε για πρώτη φορά ένα σοβαρό πλήγμα. Οι

σφουγγαράδες παρατήρησαν, αρχικά στα ρηχά νερά, ότι τα σφουγγάρια έχαναν τη μαύρη τους μεμβράνη, άσπριζαν μοναχά τους και μετά περίπου 15 ημέρες από την προσβολή της ασθένειας, έλιωναν στο χέρι του δύτες σε στάχτη. Η μόλυνση προχώρησε σε μεγαλύτερα βάθη, φτάνοντας μέχρι και τα 60 μέτρα. «Η σπογγαλιεία», λέει ο Εμμανουήλ Σαρούκος, «ήταν ένας σημαντικός παράγων που κράτησε τον κόσμο στο νησί, το οποίο είναι ορεινό, άγονο. Δεν υπήρχαν παλιά τα ποντοπόρα σκάφη, η μετανάστευση ή κάποια βιομηχανία. Ο κόσμος εδώ, ανέκαθεν ζούσε από την αλιεία και την σπογγαλιεία. Παλιότερα, που είχαμε και τις θάλασσες της Αφρικής, τα αλιεύματα ήταν μεγαλύτερα. Ανησυχήσαμε λοιπόν πολύ που αρρώστησαν τα σφουγγάρια».

Ο Εμμανουήλ Σαρούκος, ως πρόεδρος σπογγαλιέων που ήταν εκείνη την εποχή, συζήτησε με τους επόπτες της αλιείας και τον έπαρχο και το περίεργο φαινόμενο γνωστοποιήθηκε στο υπουργείο Γεωργίας. Τα σφουγγάρια στάλθηκαν για εξέταση στο Πανεπιστήμιο Αθηνών, στο Εθνικό Κέντρο Θαλάσσιας Έρευνας, στο «ΔΗΜΟΚΡΙΤΟ» μέχρι και στην Αγγλία έφτασαν. Εγιναν κάποιες πειραματικές σπογγοκαλλιέργειες. Καμία διάγνωση όμως δεν βγήκε, εκτός από διάφορες υποθέσεις και το θέμα ξεχάστηκε. Οχι πάντως για τους σφουγγαράδες που ζούσαν από τα σφουγγάρια. Σκέφτηκαν ότι η παράξενη αρρώστια των σφουγγαριών, ίσως, είχε σχέση με τη μεγάλη διαδρομή ραδιενέργειας από το Τσέρνομπιλ. Αυτό το συμπεράναν κυρίως από το γεγονός ότι η μόλυνση άρχισε από τα ρηχά νερά προς τα βαθιά και δεν ξεπέρασε τα 60 μέτρα βάθος.

Τα σφουγγάρια έμειναν έξω από την Ευρωπαϊκή Κοινότητα: Με αφορμή την καταστροφή των σφουγγαριών, τέθηκε το ερώτημα της αποζημίωσης των σφουγγαράδων και έγινε η διαπίστωση ότι, με την ένταξη της Ελλάδας στην Ευρωπαϊκή Κοινότητα, τα σφουγγάρια έμειναν απ' έξω, αφού δεν είχαν καταχωρηθεί στον κατάλογο των προϊόντων που παράγει η χώρα μας, για να προστατευθούν οι παραγωγοί σε περίπτωση καταστροφής.

Συνέχεια στην 16η σελίδα

Η «Ειρήνη». Το καΐκι του Εμμανουήλ Σαρούκου. Ναυπηγήθηκε στη Σύμη στα 1947.

«Πόλεμος και Ειρήνη». Έργο που ζωγράφισε το 1983 ο Εμμανουήλ Σαρούκος.

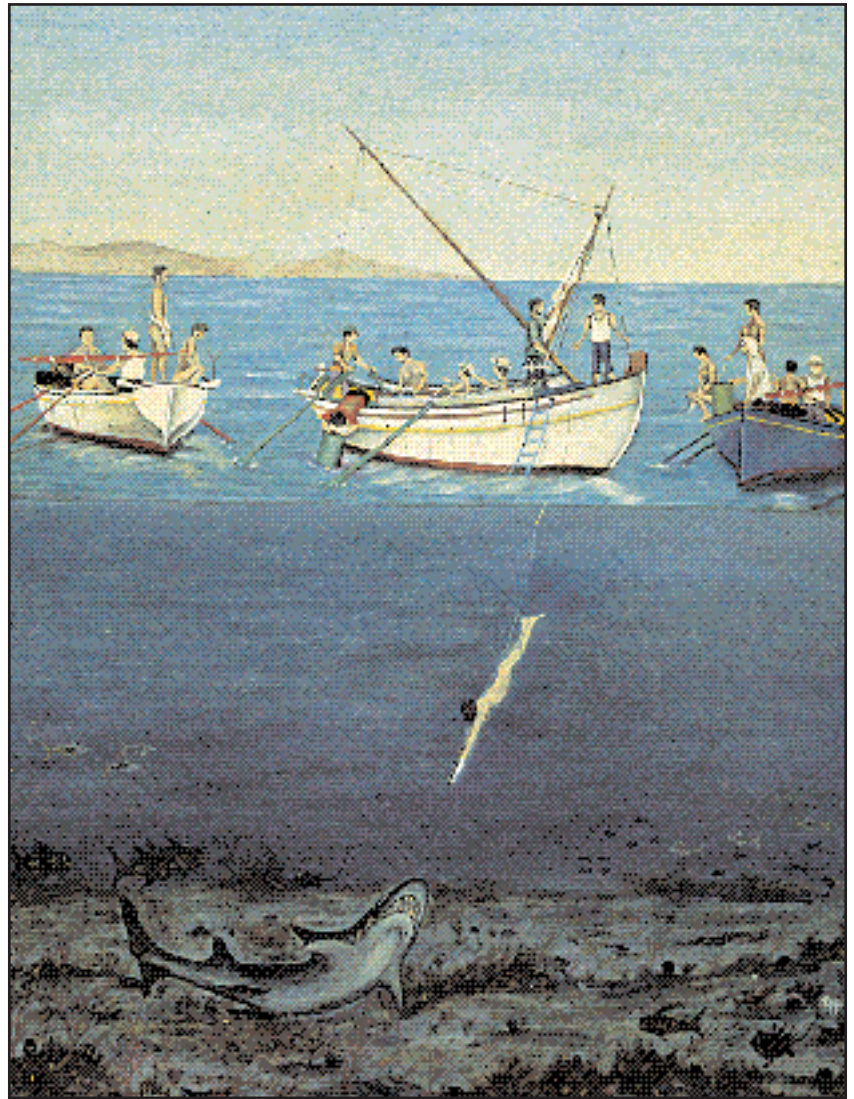
Συνέχεια από την 15η σελίδα

Σφουγγαράδες και ψαράδες στις Βρυξέλλες: Το 1991 ο Εμμανουήλ Σαρούκος πήγε με μια ομάδα του υπουργείου Γεωργίας στις Βρυξέλλες για να υποστηρίξει τα σφουγγάρια. «Πρέπει να μπουνε στο πλαίσιο νόμου για την προστασία των αγροτικών προϊόντων», λέει. «Αρκετή ζημιά μας κάνουν οι ανεξέλεγκτες εισαγωγές σφουγγαριών από άλλες χώρες. Τα σφουγγάρια αυτά είναι χειρίστης ποιότητας και πουλιούνται για ελληνικά.

Εδώ και τρία χρόνια το υπουργείο Γεωργίας δεν ενδιαφέρεται για τα σφουγγάρια. Ο σφουγγαράς χρειάζεται κίνητρα για να σταθεί στα πόδια του μέχρι να ξαναγεννηθεί η θάλασσα αρκετά σφουγγάρια, αλλιώς θα τα εγκαταλείψει. Ήδη πολλοί έχουν στραφεί προς την αλιεία του ξιφία, που κι αυτός εξαφανίζεται σιγά σιγά, την οστρακοαλιεία και το σπογγοεμπόριο. Έως το 1986 ξεκινούσαν μέχρι και 60 σπογγαλιευτικά σκάφη. Τώρα φεύγουνε δέκα έως είκοσι το πολύ. Επειδή σήμερα η παραγωγή των σφουγγαριών είναι τόσο μικρή, αναγκαζόμαστε να πηγαίνουμε το καλοκαίρι όλη η οικογένεια στα νησιά να τα πουλάμε μόνοι μας. Το εισόδημα δεν καλύπτει τις ανάγκες

μας. Για τα καύσιμα, τα απομαχικά, για όλα τα εφόδια που είναι αναγκαία. Θα ξαναπάω στις Βρυξέλλες και ελπίζω να τα βάλουμε τα σφουγγάρια μέσα στην Ευρωπαϊκή Κοινότητα, διότι παρόμοιο πρόβλημα έχει και η Γαλλία με τους αχινούς της, που δεν καταχωρήθηκαν με την ένταξή της. Έτσι, ίσως πετύχουμε να ενταχθούν, έστω και τώρα, τα σφουγγάρια μας μαζί με τους γαλλικούς αχινούς».

Ο λαϊκός καλλιτέχνης: Ο Εμμανουήλ Σαρούκος «ξεκουράζεται» ζωγραφίζοντας. Στους πίνακές του μένει το απόσταγμα της αγωνίας από τη βιοπάλη που μπήκε αμέσως μόλις τελείωσε το δημοτικό σχολείο, στα δώδεκα του χρόνια. Γίνεται αφαίρεση της πεζότητας που διακρίνει την «κοινή μοίρα» της καθημερινότητας των ανθρώπων. Με μάτι άγρυπνο, παρατηρητικότητα και αγάπη για τη ζωή, ο λαϊκός καλλιτέχνης αφήνει τα χρωματιστά του χνάρια, απόλαυση για τα μάτια μας και μνήμη αλλοτινών εποχών για τους ερχόμενους. Γι' αυτό θα 'πρεπε κάποιος να τα νοιαστεί αυτά τα έργα. Χρειάζονται μια μεγάλη λευκή αίθουσα με καλό φωτισμό, να μπορούν να τα χαίρονται όλοι οι επισκέπτες της Καλύμνου. Ποιος θα φροντίσει;

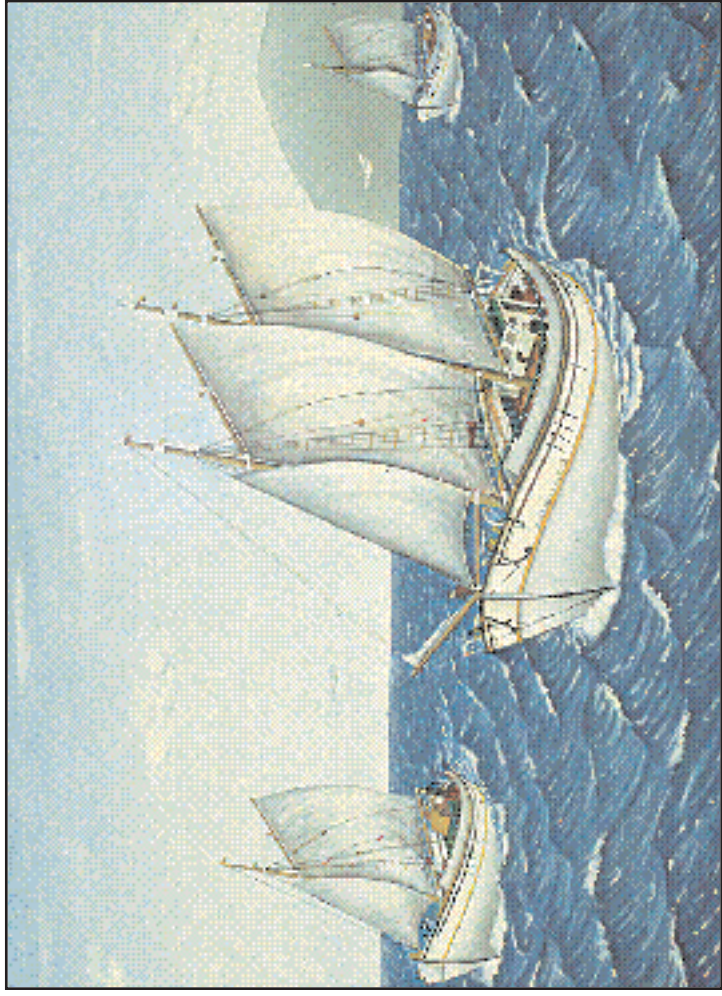
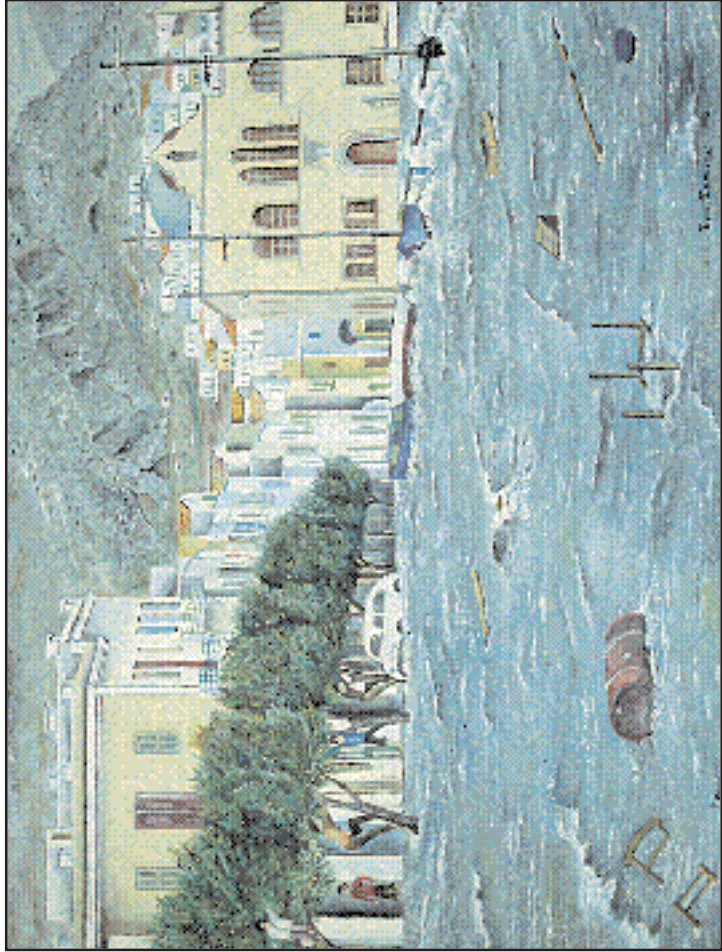
«Στο στόμα του καρχαρία». Έργο εμπνευσμένο από ένα περιστατικό που έγινε πριν γεννηθεί ο ζωγράφος.

«Οι πειραταί των βυθών». «Εδώ» λέει ο ζωγράφος, «ζωγράφισα και τα τρία συστήματα που χρησιμοποίησε η σπογγαλιεία».

«Σφουγγαράδες – γλεντζέδες». Με μάτι άγρυπνο, παρατηρητικότητα και αγάπη για τη ζωή, ο λαϊκός ζωγράφος αφήνει τα χρωματιστά του χνάρια, απόλαυση για τα μάτια μας και μνήμη αλλοτινών εποχών για τις επόμενες γενιές.

«Η παλίρροια» (αριστερά) και η «Τράτα» (δεξιά). Δύο ακόμη έργα του Εμμανουήλ Σαρούκιου. Στον πρώτο πίνακα οι καταστραφές που προξένησε στο νησί το παλιρροϊκό κύμα μετά την έκρηξη του ηφαιστείου της Σαντορίνης (1956), όπως τις είδε ο ζωγράφος.

Η Ανατ. Βάση στην Ανταρκτική

Είναι η πρώτη αμερικανική βάση που χτίστηκε το 1940 και κηρύχθηκε πρόσφατα διεθνές ιστορικό μνημείο

ΠΑΝΩ σ' έναν βραχώδη όγκο με το όνομα Νήσος Στόνινγκτον, μεταξύ πάγου και θάλασσας, σε μια άκρη της Ανταρκτικής, υπάρχουν τρία παλιά εγκαταλειμμένα κτίρια που τα δένουν οι χιονοθύελλες.

Είναι ό,τι απόμεινε από την πρώτη αμερικανική βάση στην Ανταρκτική -η Ανατολική Βάση- που χτίστηκε το 1940 κι έκλεισε το 1948 μετά δυο ιστορικές αποστολές. Το μέρος ήταν έρημο, αλλά όχι σιωπηλό. Ο αέρας ούρλιαζε, πάγοι ξεβράζονταν με κρότο πάνω στη βραχώδη ακτή και οι παγετώνες κοντά στο νησί σωριάζονταν με βρόντο, γεμίζοντας με παγόβουνα τη θάλασσα.

«Το θέαμα είχε κάτι το τρομακτικό», γράφει ο Μάι-

κλ Πάρφιτ, στο «Νάσιοναλ Τζεογκράφικ».

Ο Πάρφιτ όπως και ο φωτογράφος Ρομπ Κέντρικ ήταν μέλη μιας 8μελούς αποστολής που, με επικεφαλής τον Νόελ Μπρόντμπεντ, ειδικευμένο στην πολιτική αρχαιολογία, επισκέφθηκε για τέσσερις εβδομάδες τον απόμακρο αυτό τόπο.

Ιστορικό μνημείο

Η Ανατολική Βάση πρόσφατα κηρύχθηκε διεθνές ιστορικό μνημείο, από τις 39 χώρες στην οποίαν τη δικαιοδοσία ανήκει η Ανταρκτική σύμφωνα με το Σύμφωνο του 1959.

Οι λόγοι που κηρύχθηκε μνημείο είναι αφ' ενός οι εξερευνητικές αποστολές που έγιναν από εκεί και αφ' ετέρου γιατί υπήρξε το μέρος που για πρώτη φο-

ρά γυναίκες πέρασαν ένα ολόκληρο χειμώνα στην Ανταρκτική. Η αποστολή του Μπρόντμπεντ ξεκίνησε από τη Νοτιο Αμερική με σκοπό να καθαρίσει και να επισκευάσει τα παλιά κτίρια, να συλλέξει και να καταλογογραφήσει τα αντικείμενά τους και έτσι να τιμήσει μian άγνωστη μεν, αλλά σοβαρή και σημαντική πτυχή στην ιστορία της εξερεύνησης της Ανταρκτικής.

Οι αποστολές στην Ανταρκτική είχαν χρηματοδοτηθεί από άτομα και κυβερνήσεις για τον ίδιο λόγο που παρόμοιες αποστολές είχαν χρηματοδοτηθεί στο παρελθόν: λόγους οικονομικούς, εθνικιστικούς και για την ανεύρεση νέων πηγών προς εκμετάλλευση. Ιδιο ήταν το κίνητρο των δύο ανδρών που ξεκίνησαν την ιστορία της Ανατολικής Βάσης, του Αμερικανού Ρίτσαρντ Μπλακ και του Νορβηγού Φιν Ρον, που ο πατέρας του ήταν μέλος της αποστολής του Ρόαντ Αμούδσεν στο Νότιο Πόλο. Οι δύο αυτοί ήταν επικεφαλής της 26μελούς αμερικανικής αποστολής που έκτισε την Ανατολική Βάση. Η αποστολή την εγκατέλειψε το 1941, λόγω του Δεύτερου Παγκόσμιου Πολέμου, αλλά ο Ρον δεν ξέχασε την Ανατολική Βάση.

Οι πρώτες γυναίκες

Το 1946 οργάνωσε με δικά του μέσα μια αποστολή με 23 μέλη, μεταξύ των οποίων και δύο γυναίκες, τη σύζυγο του Ρον Εντιθ και την Τζέιν Ντάρλιγκτον, σύζυγο του πιλότου Χάρι Ντάρλιγκτον, οι οποίες ήταν οι πρώτες γυναίκες που ξεχειμώνιασαν στην Ανταρκτική. Το μεγαλύτερο όμως μέρος της Ανταρκτικής παρέμενε άγνωστο. Επρεπε να εξερευνηθεί, να μετρηθεί, να χαρτογραφηθεί -όλη αυτή η πολύπλοκη διαδικασία που φέρνει μian άγνωστη περιοχή μέσα στον ανθρώπινο κόσμο. Όταν η αποστολή του Ρον έφυγε από την Ανατολική Βάση -που δεν θα εκατοικείτο ξανά-, όλα αυτά είχαν γίνει. Το 1948 η χαρτογράφηση ως τότε ακτή της ηπειρου είχε αχαρτογραφηθεί. Το σημαντικότερο ίσως που απέδειξε η αποστολή του Ρον είναι ότι η Ανταρκτική είναι ήπειρος και ότι η θεωρία περί του χωρισμού της στα δύο από μια παγωμένη θάλασσα ήταν ανυπόστατη.

Διαβίωση

Πώς ζούσαν οι πρώτοι εκείνοι έποικοι της Ανατολικής Βάσης; Εφτιαχναν δέματα για τις αποστολές τους, σκότωναν φώκιες και έτρεφαν τους σκύλους με το κρέας τους, επιδιόρθωναν τα αεροπλάνα τους και έραβαν, έραβαν, έραβαν.

Τα περισσότερα πράγματα που βρήκε η ομάδα του Μπρόντμπεντ τα άφησαν εκεί για να τα δουν όσοι ξαναπάνε ποτέ στο ίδιο μέρος: ένα ξυράφι, ένα μπουκάλι τονωτικό για τα μαλλιά, ένα μπουκάλι βιταμίνες, κουτιά με φάρμακα, δώδεκα ζευγάρια μπότες με διάφορα νούμερα, ένα σκάκι, κομμάτια από ταινίες με ξεχασμένους σήμερα ηθοποιούς.

Στις δύσκολες ημέρες οι έποικοι του Στόνινγκτον τό 'ριχναν στο ποτό. Είχαν πάρει λίγα αλκοολούχα μαζί τους, γι' αυτό και μέλη της ομάδας έφτιαχναν κοκτέιλ με αποξηραμένα φρούτα. Το ποτό όμως δεν απάλυνε τη μοναξιά που ήταν διαρκής σαν το κρύο.

«Στην Ανταρκτική, το μέρος που αγαπώ περισσότερο στον κόσμο, ένιωσα τη βαθύτερη μοναξιά», γράφει ο Πάρφιτ, που ήδη έχει εκδώσει ένα βιβλίο για την Ανταρκτική. Η αποστολή του Μπρόντμπεντ δημιούργησε ένα από τα πιο περιεργά μουσεία στον κόσμο. Στη σκοτεινιά του πρωινού που θα έφευγε η αποστολή από την Ανατολική Βάση, με το χτύπημα της άγκυρας στα πλευρά του πλοίου, καθώς την ανέβαζε για να αποπλεύσει, ο Πάρφιτ έριξε το φως του φαναριού του πάνω στο νησί. Και μονολόγησε: «Ηταν πρόνομιο να ζεις εδώ, κι είναι μια θλίψη να φεύγεις».

Της Παρής Σπίνου

ΘΕΡΜΕΣ νύχτες, δροσερά ποτά, ενχάρωστη διάθεση. Λάτιν, φλαμένκο, σάμπα, μάμπο, σάλσα, οι ρυθμοί που ξυπνούν καλοκαιρινές αναμνήσεις, αγγίζουν την ψυχή, κινούν το σώμα.

● **Ottmar Liebert: «Nouveau Flamenco» (EMI).** «Νέο φλαμένκο» χαρακτηρίζει το ύφος του ο βιολοντίζος της ακουστικής κιθάρας Οτμαρ Λίμπερτ. Γεννημένος στην Κολωνία από Κινεζογερομανοπατέρα και Ουγγαρέζα μητέρα ο καλλιτέχνης ερμηνεύει με άφογη τεχνική τις καλοδουλεμένες συνθέσεις του στις οποίες μεταγγίζει μικρές δόσεις από Ντζάγγκο Ράινχαρτ, Πάκο ντε Λουσία και ουγγρική τογκάνικη μουσική. Αν διέθετε και αυθεντικό πάθος, το αποτέλεσμα θα ήταν άφογο...

● **Gloria Estefan: «Mi tierra» (Sony).** Επιστροφή στις ρίζες για την Κουβανέζα τραγουδίστρια, η οποία τραγουδάει ισπανικά έπειτα από 10 ολόκληρα χρόνια. Ο δίσκος περιλαμβάνει διασκενές παλιών συνθέσεων αλλά και νέα τραγούδια που επιχειρούν να αναβιώνουν το ξέφρενο πνεύμα της λάτιν μουσικής στην Κούβα της δεκαετίας του '30 και του '40, με τις μεγάλες ορχήστρες πνευστών και τα «δαιμονικά» κρουστά. Η συμμετοχή σημαντικών μουσικών όπως οι Πάκιτο ντι Ριβέρα, Αρτούρο Σάντοβαλ, Ισραέλ Λοπέξ, το κέρως της Συμφωνικής Ορχήστρας του Λονδίνου διασώζουν την επίπεδη -δίχως ευαισθησία και αισθησιασμό- ερμηνεία της Εστεφάν, η οποία μοιάζει να βροίσκεται εκτός κλίματος.

● **Sabros: «The Havana hits» (Virgin).** Στους νυκτερινούς δρόμους της Κούβας μεταφέρει τον ακροατή και το άλμπουμ «Σαμπρόξο» (σημαίνει γενετικό) που επιχειρεί να διαχωρίσει τα γνήσια κουβανέζικα τραγούδια από τα κακέκτυπα. Προσέξτε τα μεθυστικά ηχοχρώματα, τους ελκυστικούς ρυθμούς, τις αυθεντικές ερμηνείες από καλλιτέχνες και συγκροτήματα όπως οι Σελίνα Γκονζάλες, «Λος Βαν Βαν», «Ορκεστρα Τσέπιν» κ.ά.

● **Los Fabulosos Cadilacs: «El Leon» (Sony).** Ζωντανία και έμπνευση από το εννιαμελές συγκρότημα που αντιπροσωπεύει ε-

πάξια το ισπανόφωνο ροκ συνδυάζοντας με πρωτότυπο τρόπο τις πολύμορφες επιρροές του: από τα σκα και τη ρέγγε στη σάμπα και το ταγκό, από τη σάλσα στη σόουλ και από τα μεξικάνικα «νορτένιας» στο ροκ.

«Επτά επί Θήβας»

Η τραγωδία του Αισχύλου από το Κ.Θ.Β.Ε. στην Επίδαυρο

Του Σπύρου Παγιατάκη

ΑΣΦΑΛΩΣ είναι λίγοι αυτοί που συγκαταλέγουν τους «Επτά επί Θήβας» στις πλέον προσφιλείς τους τραγωδίες. Το έργο είναι, δίχως αμφιβολία, περισσότερο ρητορικό παρά δραματικό. Η δομή του γέρνει έχοντας χάσει την ισορροπία της, και η γλώσσα - εκτός από τα χορικά - δεν διαθέτει τον ρομαντικό λυρισμό που βρίσκει κανείς στους «Πέρσες» και στον «Προμηθέα».

Το επισημαίνει κι ο ίδιος ο μεταφραστής του, Τάσος Ρούσος, λέγοντας πως το συγκεκριμένο έργο του Αισχύλου σπανίως παρουσιάζεται, κι αυτό γιατί «δεν είναι πιασάρικο, δεν έχει εξωτερική δράση, αλλά εσωτερική».

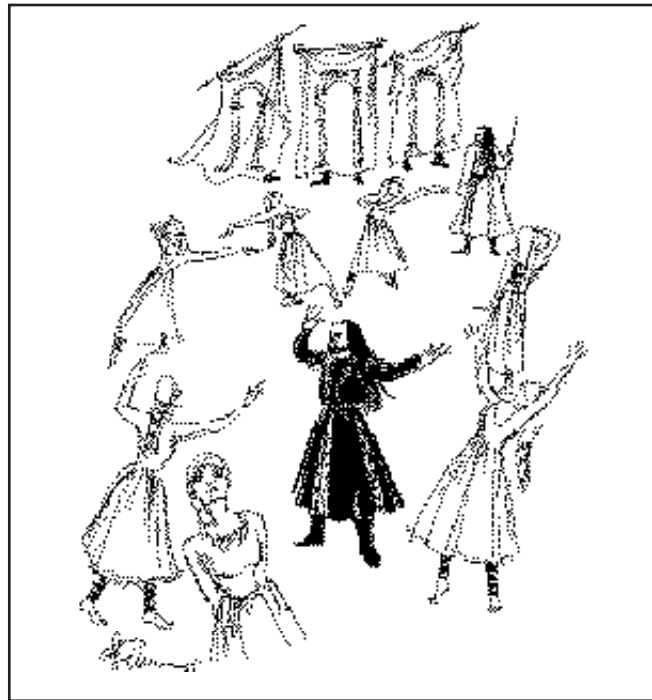
Το υπονοεί και ο σκηνοθέτης του, Σταύρος Τσακίρης, αναφέροντας ότι «επιλέχθηκε η λύση της εσωτερικής όψης, δίνοντας έμφαση στις αγγελικές ρήσεις με μια φόρμα τελετουργίας, χωρίς συγκεκριμένο λειτουργικό...» Λόγια τα οποία μαρτυρούν πως σκηνοθετική πρόθεση υπήρξε να πέσει το κύριο βάρος περισσότερο στη φόρμα παρά στο περιεχόμενο. Κι αυτό το περιεχόμενο διαφέρει κατά πολύ απ' όλα τα άλλα έργα του Αισχύλου, τα οποία σώθηκαν μέχρι σήμερα.

Τι να πει, κανείς για ένα έργο δίχως θετικούς ήρωες; Γιατί η ιστορία του Ετεοκλή, -ο οποίος παραβαίνοντας προηγούμενες συμφωνίες αρνείται να παραδώσει το θρόνο στον αδελφό του Πολυνείκη- δεν διαθέτει κανένα μεγαλείο και κανέναν ηθικό προβληματισμό, έξω βέβαια από το αν δικαιώνεται ή όχι ο Πολυνείκης να εκστρατεύει ενάντια στη γενέτειρά του πόλη. Ενδεχομένως το ζουμερό περιεχόμενο της τριλογίας να βρισκόταν στις δύο πρώτες τραγωδίες, οι οποίες χάθηκαν.

Όπως και να 'χουν τα πράγματα, οι «Επτά επί Θήβας» ανήκει στα πλέον προβληματικά έργα για όποιον αναλάβει να τα διδάξει από σκηνής.

Ο Σταύρος Τσακίρης σίγουρα «αυθαιρετεί» απέναντι στο αρχαίο πρωτότυπο όταν μοιράζει τα κατεβιά του Αγγελιαφόρου σε επτά κατάσκοπους, οι οποίοι όχι μόνο μιλάνε το κείμενο, αλλά το παριστάνουν κιόλας με μια τεχνολογία που θυμίζει έντονα ιαπωνικό θέατρο ανάμικτο με ποντιακό πυρρίχιο. Η γνώμη μου είναι πως καλώς έπραξε.

Στηριζόμενος λοιπόν σε αποφασιστικό ποσοστό πάνω στην εικαστική παρουσίαση ενός περιγραφικότατου κειμένου, ο σκηνοθέτης επέλεξε τη «φόρμα της τελετουργίας», εκμεταλλευόμενος ταυτόχρονα ηχητικά τις συχνές αναφορές που κάνει ο Αισχύλος (στ. 100, 104, 123, 152, 213, 294 κτλ. κτλ.) στους θορύβους μάχης και πολέμου. Τα δύο -επί σκηνής- κρουστά τα οποία έχουν άκρως λειτουργικό ρόλο στην παράσταση (μουσική Γιώργος Μπουτσοβής) επεμβαίνουν αποφασιστικά στο ρυθμό και στην ένταση της πορείας του έργου, υπογραμμίζοντας κορυφώσεις και γεγονότα, αλλά συχνά ανταγωνίζονται με αθέμιτο τρόπο τις φωνές των δύστυχων ερμηνευτών που

Η τραγωδία του Αισχύλου «Επτά επί Θήβας» από το Κρατικό Θέατρο Βορείου Ελλάδος στην Επίδαυρο. Ο Ετεοκλής (Δημήτρης Καρέλλης), εν μέσω του χορού των Θηβαίων Γυναικών. (Σκίτσο Ελλην Σολομωνίδου - Μπαλάνου).

έχουν να παλέψουν με τον αχό των τυμπάνων.

Φαίνεται πως το «Θεσσαλικό Θέατρο» με την ελαφρώς -αλλά ικανοποιητικότητα- караγκουνίζουσα Ηλέκτρα του έχει δημιουργήσει πλέον σχολή. Οι αναφορές που υπάρχουν στο πρόσφατο βουκολικό φολκλόρ στα κουστούμια της Ιωάννας Παπαντωνίου δεν είναι απλώς υπαινικτικές. Βγάζουν μάτι. Το μίγμα Τσελιγκάδων - Θεόφιλου - Κολοκοτρώνη - Σαμουράι δεν είναι εικαστικά δίχως ενδιαφέρον, από τη στιγμή που η σκηνογράφος διαθέτει και καλαισθησία και γνώση. Βέβαια, τα κουστούμια δύσκολα «παντρεύονται» με τα υψηλού γούστου, απωανατολικής αισθηρότητας και αφαιρέσης σκηνικά του Αγγελου Αγγελή, τα οποία ασφαλώς θα συνταίριαζαν ευτυχέστερα με λιγότερο μιχλιώδη στις ενδυμασίες.

Για τον πρωταγωνιστή assoluto αυτής της τραγωδίας, τον Ετεοκλή, έχει γραφεί (από τον Gilbert Murray) πως είναι ο πρώτος -χρονολογικά- ολοκληρωμένος χαρακτήρας με πλήρη προσωπικότητα, ο οποίος εμφανίστηκε στη φιλολογία του αρχαίου δράματος.

Ενας χαρακτήρας που δεν είναι ούτε θετικός ούτε αρνητικός, διαθέτοντας όμως ταυτόχρονα και θετικά και αρνητικά στοιχεία. Όμως -σπάνιο αυτό στο αρχαίο δράμα- διαθέτει και μια τεράστια αίσθηση του χιούμορ, όπως φαίνεται από τα καυστικά μικρά σχόλιά του, όταν απαντά στις περιγραφές του Αγγελιαφόρου. Ο Δημήτρης Καρέλλης δεν πήρε μεν στα σοβαρά αυτή τη δηκτική διάθεση του Αισχύλου, αλλά έδωσε έναν περισσότερο μεγαλοπρεπή, έναν τελετουργικό βασιλιά, ο οποίος δείχνει να μην έχει την παραμικρή αμφιβολία για την ανωτερότητά του και την υπεροχή απέναντι στον αδελφό-εισβολέα. Ενας έξοχος, αν και ακαδημαϊκός ηθοποιός σ' έναν χορταστικό ρόλο.

Οι «επτά κατάσκοποι» που μοιράστηκαν τα λόγια του Αγγελιαφόρου πάλε-

ψαν γενναία και με καλά αποτελέσματα με τα βαριά τους κουστούμια, το ακόμα βαρύτερο μακιγιάζ, και με τη συλιζαρισμένη κίνηση (Ρεγγίνα Καπετανάκη).

Μαζί με τον Δημήτρη Καρέλλη στήριξαν ολόκληρο το έργο, γλυτώνοντας το -όσο το δυνατόν- από τον άνευρο, κακοντυμένο και κακοχορογραφημένο χορό. Η όχι δίχως ενδιαφέρον σκηνοθετική άποψη κόντεψε να βουλιάξει στην τελευταία σκηνή του έργου με την εμφάνιση των θυγατέρων του Οιδίποδα, που συνόδεψαν τη μεταφορά των πτωμάτων των αδελφών τους με άκρως εκκεντρικό τρόπο. Η Οδette Σταβαράκη (Αντιγόνη) διαθέτει και ταλέντο και ένα εντυπωσιακής προσωπικότητας τέμπρο στη φωνή της, και η Λένα Κουρουνάκη (Ισμήνη) είναι μια πολλά υποσχόμενη νέα ηθοποιός. Δεν φταίνε επομένως οι ίδιες για το τσιφτετελοειδές μοιρολόι του τέλους, το οποίο αδικεί τις προηγούμενες εντυπώσεις, στερώντας την τραγωδία από ένα στέρεο «φινάλε». Μπορεί να μην φταίει καν κι ο σκηνοθέτης, ο Σταύρος Τσακίρης, ο οποίος συνέλαβε αυτό το εξεζητημένο «κλεισίμο». Η Αχιλλείος πτέρνα των «Επτά επί Θήβας» βρίσκεται ακριβώς σε αυτήν την τελευταία σκηνή η οποία αποκλείεται να έχει γραφεί από τον ίδιο τον Αισχύλο.

Με αυτή την παράσταση το ΚΘΒΕ δείχνει πως ενδιαφέρεται να παιδέψει και παραπέρα τη συζήτηση για το ανέβασμα της αρχαίας τραγωδίας. Εχοντας -ευτυχώς- γυρίσει αποφασιστικά τις πλάτες στις λεγόμενες ακαδημαϊκές αντιλήψεις, τα τελευταία χρόνια η επιλογή των συντελεστών κάθε καλοκαίρι μαρτυρά πως η ηγεσία του Κρατικού Θεάτρου του Βορρά, αποτολμά, δεν φοβάται τον πειραματισμό, θέλει την εξέλιξη. Δίχως να είναι η μεγάλη, η ολοκληρωμένη παράσταση, οι «Επτά επί Θήβας» του ΚΘΒΕ, διέθετε μέσα της τον ανανεωτικό σπόρο ο οποίος προι-δεάζει για μελλοντικά επιτεύγματα.

ΝΕΕΣ ΕΚΔΟΣΕΙΣ

Τρύφωνος Ευαγγελίδη: «Η παιδεία επί Τουρκοκρατίας... (Ελληνικά σχολεία από της Αλώσεως μέχρι Καποδιστρίου.)» τόμοι Α' - Β', Αθήνα 1936. (Ανατύπωση «Βιβλιοθήκη Ιστορικών Μελετών» Δ.Ν. Καραβία). Στην ίδια σειρά, το «Ευρετήριο» του έργου, επιμέλεια: Κώστας Θ. Λάππας, Αθήνα 1992.

Αν και έχουν περάσει περισσότερα από πενήντα χρόνια από την πρώτη έκδοσή του, το έργο του Ευαγγελίδη παραμένει και σήμερα, παρά τις ελλείψεις και τις ανεπάρκειές του, ένα βασικό βοήθημα για τη μελέτη της νεοελληνικής εκπαίδευσης από τον 15ο ως τον 19ο αιώνα. Η χρησιμότητά του έγκειται κυρίως στον πλούτο των πληροφοριών του, που στηρίζονται όχι μόνο σε έντυπο υλικό αλλά και στις αρχαιοδιφικές έρευνες του συγγραφέα του. Με την ανατύπωσή του, το έργο του Ευαγγελίδη γίνεται τώρα πιο εύρηστο στους ειδικούς ερευνητές και τους φιλόσοφους.

Ριουνοσούκε Ακουταγκάουα «Ρόσομον και άλλες ιστορίες», μετ.: Γιούρι Κοβαλένκο, Εκδόσεις «Καστανιώτη», Αθήνα 1993.

Ενας από τους σημαντικότερους λογοτέχνες της Ιαπωνίας, ο Ριουνοσούκε Ακουταγκάουα παίζει με τις έννοιες της αλήθειας, της τιμής, του ονείρου και του έρωτα, λες και η στόφα τους είναι από πηλό. Τις περιεργάζεται και τις εξετάζει, τις πλάθει και τις ξαναπλάθει, για να μας αφήσει στο τέλος να αναρωτηθούμε ή να διαπιστώσουμε πόσο υποκειμενική και εύπλαστη είναι η όψη της πραγματικότητας και τον κόσμο που ζούμε. Το 1951, ο σκηνοθέτης Αζιάρα Κουροσάβα γύρισε την ταινία «Ρασομόν», βασισμένη στο ομώνυμο διήγημα και «Στα χαμόδεντρα».

Παναγιώτη Κονδύλη «Πλανητική πολιτική μετά τον Ψυχρό Πόλεμο», Εκδόσεις «Θεμέλιο», Αθήνα 1993, σ.σ. 184, τιμή 1.800 δρχ.

Το τέλος του Ψυχρού Πολέμου και η κατάρρευση του κομμουνισμού δεν σημαίνουν ούτε το «τέλος της Ιστορίας» ούτε την απλή μετάβαση του διεθνούς συστήματος από μια διπολική σε μια πολυπολική δομή. Αποτελούν, απεναντίας, μια ιστορική τομή και την απαρχή μιας νέας φάσης στην ιστορία της πλανητικής πολιτικής των Νέων Χρόνων, η οποία άρχισε με τις μεγάλες ανακαλύψεις και τον εμπορικό καπιταλισμό για να γνωρίσει ακολούθως τις μεγαλύτερες τροπές της με τον ευρωπαϊκό ιμπεριαλισμό του 19ου αιώνα και με τον ανταγωνισμό Ανατολής και Δύσης στον 20ό.

Γεώργιος Βυθούκας «Ομοιοπαθητική: η νέα ιατρική», Εκδόσεις «Adam», Αθήνα.

Ο συγγραφέας υποστηρίζει ότι δεν υπάρχουν ασθένειες αλλά μόνον ασθενείς, ότι κάθε άνθρωπος χρειάζεται το ιδιαίτερο «ατομικό» φάρμακο για να επανέλθει στην κατάσταση της υγείας και ότι για να υπάρξει πραγματική θεραπεία, πρέπει να βρεθεί ένα φάρμακο που να έχει προκαλέσει σε υγιείς οργανισμούς συμπτώματα παρόμοια με αυτά που έχει υποστεί ο ασθενής. Έτσι, η ομοιοπαθητική αποτελεί, σύμφωνα με τους οπαδούς της, εναλλακτική λύση στην κλασική θεραπευτική των ορμονών, της κορτιζόνης και των αντιβιοτικών.

BIBΛIO

Νέα μυθιστορήματα

Βιβλία των Γκράχαμ Γκριν, Αλμπερτ Κοσερί, Ρόμπερτ Λούις Στίβενσον...

Ρόμπερτ Βάλζερ «Ο παραγός», μετ. Ιάκωβος Κοπερτί, εκδόσεις «Ηριδανός», Αθήνα, σ.σ. 314.

Από όλους τους ήρωες του Ρόμπερτ Βάλζερ, ο Γιόζεφ Μάρτι είναι στην κυριολεξία ο σωσίας του συγγραφέα. Νεαρός, δειλός και ονειροπόλος μπαίνει στην υπηρεσία του μηχανικού Τόμπλερ, εφευρέτη ενός διαφημιστικού ρολογιού, ενός γεωτρήπανου, ενός αυτόματου πωλητή σφαιρών και μιας καρτέλας.

Bernard-Marie Koltes «Ρομπέρτο Τσοούκο, Ταμπατάμπα, Ένα υπόστεγο, στη δύση», μετ. Δημήτρης Δημητριάδης, εκδόσεις «Αγρα», Αθήνα 1993, σ.σ. 229.

Το όνομά του ήταν Ρομπέρτο Τσοούκο: είχε σκοτώσει τους γονείς του σε ηλικία δεκαπέντε ετών, έπειτα «λογικέτηξε» ως τα είκοσι πέντε του, όταν απότομα πάλι για άλλη μια φορά «εκτροχιάζεται», σκοτώνει έναν αστυνομικό και επί πολλούς μήνες επιδιίδεται σε πράξεις βίας χωρίς κανείς να μπορεί να τον εντοπίσει.

Colette «Ο αγαπημένος», μετ. Τίνα Τσιάτικα, εκδόσεις «Printa», Αθήνα 1993, σ.σ. 189.

Η Λεά ντε Λονβάλ, πλούσια εταίρα κοντά στα πενήντα είναι ερωμένη του Φρεντ Πολού. Καθώς ο νεαρός εραστής της χάνει σταδιακά τον ενθουσιασμό του, η Λεά βιώνει με μια νηφάλια έκπληξη και με όλη τη διαύγεια της ψυχής, την κάθε εκδήλωση ενός πάθους που θα είναι και το τελευταίο.

John Grisham «Η ετυμηγορία», μετ. Παύλα Ισμουρίδου, Αθήνα 1993, σ.σ. 636.

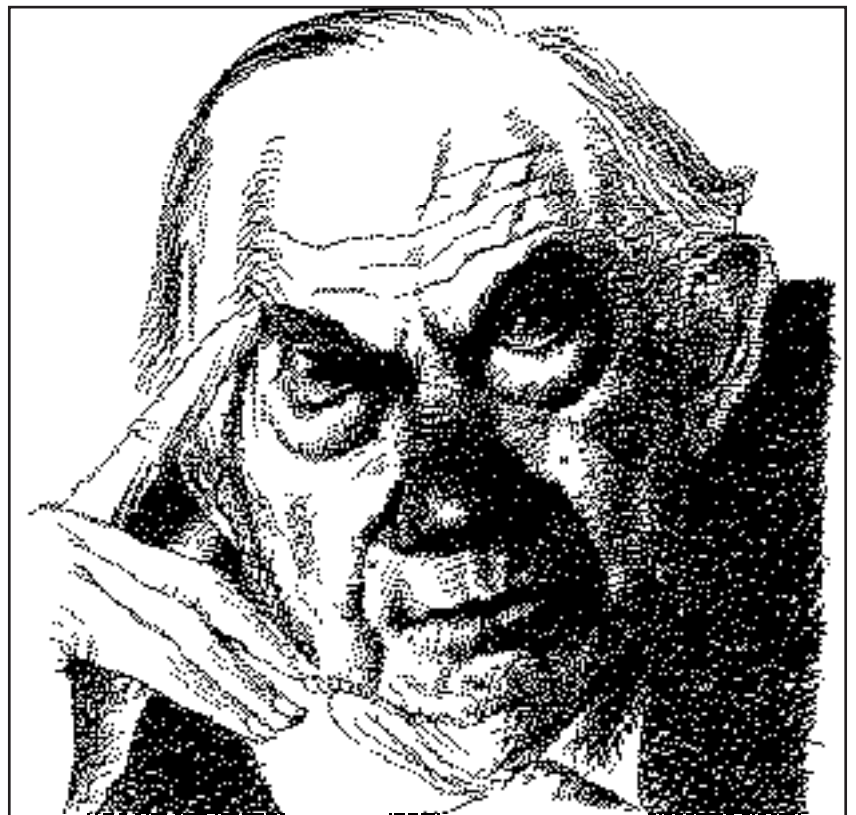
Μιά δίκη, που διεξάγεται σε μια μικρή κομόπολη του Νότου, συγκεντρώνει επί δέκα μέρες το ενδιαφέρον της αμερικανικής κοινής γνώμης. Ένας μαύρος, ο Καρλ Λι Χέιλι, κατηγορείται για τη δολοφονία δύο λευκών οι οποίοι είχαν βιάσει και βασανίσει ανελέητα τη δεκάχρονη κόρη του. Σε έναν άλλο τόπο, από ένα άλλο δικαστήριο, η αθώωση του Χέιλι θα ήταν σχεδόν σίγουρη, όμως στο Κλάντον του Μισισιπύ ο νόμος έχει χρώμα λευκό...

Graham Greene «Το υπουργείο του φόβου», μετ. Δημήτρης Καρέλλας, Στέλλα Μακρή, εκδόσεις «Γαβριηλίδης», Αθήνα 1993, σ.σ. 350.

Το μυαλό του Άρθουρ Ρόου είχε συνθλιβεί από την ενοχή - μιαν ενοχή που η αιτία της θα πρέπει να εντοπιστεί στο γεγονός ότι ο ίδιος δολοφόνησε, από οίκτο, την άρρωστη γυναίκα του. Ο Άρθουρ Ρόου έμενε έξω από τον πόλεμο, μέχρι που, κατά τη διάρκεια μιας φιλανθρωπικής γιορτής, έτυχε να μαντέψει ένα μυστικό. Από τη στιγμή εκείνη γίνεται ο στόχος ύπουλων σκοτεινών δυνάμεων που αρχίζουν να τον καταδιώκουν ανελέητα.

Αλμπερτ Κοσερί «Οι τεμπέληδες της εύφορης κοιλάδας», μετ. Δημήτρη Ζορμπαλά, εκδόσεις «Χατζηνικολή», Αθήνα 1993, σ.σ. 319.

Η τεμπελιά σ' αυτή την αιγυπτιακή οικογένεια δεν είναι ελάττωμα αλλά καλλιεργείται σαν ένα σπάνιο άνθος. Γιατί η εργασία θεωρείται ντροπή, κίνδυνος και φοβόρα

Ο συγγραφέας Γκράχαμ Γκριν. Το έργο του «Το υπουργείο του φόβου» μεταφράστηκε στα ελληνικά.

του σώματος και της ψυχής, παγίδα μιας πολιτείας που σου στέλνει τον χωροφύλακα και σε γραπώνει σαν επαναστάτη, ή βάζει και σε πατάνε μέσα στους επικίνδυνους δρόμους τα τέρατα της συγκοινωνίας.

Ρόμπερτ Λούις Στίβενσον «Δρ. Τζέκιλ και κος Χάιντ», μετ. Ανδρέας Αποστολίδης, Αθήνα 1993, σ.σ. 118, τιμή 1.050 δρχ.

Ο «Δρ Τζέκιλ και κος Χάιντ» του Ρόμπερτ Λούις Στίβενσον έχει θεωρηθεί από τον Βλαντιμίρ Ναμπόκοφ ως ένα από τα κορυφαία έργα της ευρωπαϊκής λογοτεχνίας μαζί με τον «Οδυσσέα» του Τζέιμς Τζόις και τη «Μαντάμ Μποβαρί» του Φλωμπέρ. Η απήχηση του βιβλίου στο αναγνωστικό κοινό από το 1886 που πρωτοκυκλοφόρησε, οφείλεται στο ότι η σύγκρουση του αξιολύβιστου Δρος Τζέκιλ με τον καταχθόνιο Κο Χάιντ προσεγγίζει το πρόβλημα της συνύπαρξης του καλού και του κακού που φωλιάζει μέσα σε κάθε άτομο.

Οράτιος Κιρόγα «Ανακόντα», μετ. Εύα Τσούρου, εκδόσεις «Αλεξάνδρεια», Αθήνα 1993, σ.σ. 224, σ.σ. 1.600 δρχ.

Σημαντικός εκπρόσωπος της φανταστικής λογοτεχνίας, ο Ουρουγουανός Οράτιος Κιρόγα εισάγει τον αναγνώστη στο μυστήριο του κόσμου της ζουζουλίας, πλάθοντας ένα σαγηνευτικό λαβύρινθο που σε κάθε στροφή του παραμονεύει το γέλιο, η έκπληξη και ο τρόμος. Η ξέφρενη φαντασία του ξετυλίγεται μέσα σε ένα ζοφερό βασίλειο με παράξενη πανίδα, φίδια, έντομα, καύσωνες και πυρετούς ενώ οι ήρωές του αναγκάζονται να υποταχθούν σε μια φύση παντοδύναμη.

Γουίλιαμ Σάνσομ «Το σώμα», μετ. Γ. Ι.

Μπαμπασάκης, εκδόσεις «Δελφίνι», Αθήνα 1993, σ.σ. 268, σ.σ. 2.500 δρχ.

Πως αντέχεται η βασανιστική ζήλεια; Πως είναι δυνατόν να ζηλεύει κανείς και μάλιστα να ζηλεύει μια γυναίκα σαν την ηρωίδα του Σάνσομ; Όλα ωστόσο είναι δυνατόν να ισχύουν, ισχυρίζεται ο συγγραφέας, ακόμα και αν δεν είσαι ερωτευμένος.

Όλα επιτρέπονται στο παιχνίδι της ζήλειας, διότι τα πάντα συμβαίνουν σε ένα μυαλό που αρρωσταίνει και σε ένα βλέμμα που βλέπει όσα δεν συμβαίνουν ή που ερμηνεύει όπως θέλει, όσα συμβαίνουν.

Ναθάνιελ Χόθορν «Ιθαν Μπραντ», μετ. Κοσμάς Πολίτης, εκδόσεις Gutenberg, σ.σ. 79.

Τι είναι το ασυγχώρητο αμάρτημα; Και πώς μπορεί να το ανακαλύψει κανείς; Και μήπως πρέπει να γυρίσει όλο τον κόσμο ψαχνοντας; Ο Ιθαν, ένας ασβεστάς με τα μάτια καμένα από τη φωτιά του καμινιού του, θα παρατήρει ό,τι έχει και δεν έχει και κάποια στιγμή θα χαθεί. Μα κάποια στιγμή θα επιστρέψει στο μικρόκοσμό του για να δείξει πόση από την ψυχή του έχασε σε αυτή την αναζήτηση.

Στέφανο Μπένη «Ο μάγος Μπαόλ», μετ. Τότα Κοβερίνο, εκδόσεις «Καστανιώτη», Αθήνα 1993, σ.σ. 159.

Ένας περίεργος τύπος ο Μπεντ, άνθρωπος της νύχτας, ταχυδακτυλουργός και μάγος, κάθεται στο μπαρ «Της συμφοράς», μεθάει και παρατηρεί τον κόσμο με χιούμορ και σαρκασμό. Έπειτα αρχίζει η περιπέτεια. Ξαναμπαίνει στην οργάνωση κατά της δικτατορίας και αναλαμβάνει μια επικίνδυνη αποστολή, να κλέψει μια κασέτα από μυστικά αρχεία. Στην αποστολή συμμετέχει και η γυναίκα που έχει αναστατώ-

ΚΥΚΛΟΦΟΡΗΣΑΝ

«Μνήμη Χριστόφορου Χρηστίδη. Δέκα χρόνια από το θάνατό του», επιμ. Μαρία Κοκόλη. Ινστιτούτο Νεοελληνικών Σπουδών Α.Π.Θ., Θεσσαλονίκη 1993, σ.σ. 224, τιμή 1.200 δρχ.

Δημοτικιστής, νομικός, πολιτικός σχολιαστής, μεταφραστής φιλοσοφικών κειμένων και συγγραφέας που έφερε σε πέρας τη «μεταγραφή» στη δημοτική όλων των νεοελληνικών νομικών κωδίκων, ο Χριστόφορος Χρηστίδης ήταν επίσης ο εκτελεστής της διαθήκης του Μανόλη Τριανταφυλλίδη. Σήμερα, δέκα χρόνια από το θάνατό του δημοσιεύονται ομιλίες και μελέτες σχετικά με τη ζωή και το έργο του των καθηγητών Φ. Βεγλερή, Ι. Δεληγιάννη, Π. Κιτρομηλίδη, Άννας Μίσσιου και Κνρ. Τσαντσάνογλου, του τ. διευθυντή του Ινστιτούτου Νεοελληνικών Σπουδών Β. Φόρη, των δικηγόρων Κ. Γιαννόπουλου και Ευκλ. Φαλκωνάκη, καθώς και των Πλοστή Σέβα, Αλ. Αργυρίου και Κ.Θ. Δημαρά.

Marcel Brion «Αττίλας», μετ. Κούλα Τριανταφύλλου, εκδόσεις Απ. Α. Χαρίσης, Αθήνα 1993, σ.σ. 255.

Ο Αττίλας υπήρξε ένας από τους μεγαλύτερους ηγέτες που γνώρισε η ανθρωπότητα και σύμφωνα με τον Γάλλο ακαδημαϊκό Μαρσέλ Μπριόν, στρατιωτικός, διπλωμάτης, πολιτικός που στάθηκε ουσιαστικός καταλύτης ενός διεφθαρμένου κόσμου που κατέρρεε - εξ ου και η άδικη θέση της ιστορίας απέναντί του. Στο βιβλίο του ο Γάλλος ακαδημαϊκός ζωντανεύει μία από τις πιο σκοτεινές περιόδους της ευρωπαϊκής Ιστορίας, καθώς και το χάραμα μιας καινούργιας εποχής που γεννιέται από την επέλαση των καινούργιων λαών που εξαπλώνονται στην Ευρώπη.

Τζούλια Κρίστεβα «Ο γέρος και οι λύκοι», μετ. Γιάννα Σκαρβέλλη, εκδόσεις «Μάγια», Αθήνα 1993, σ.σ. 304, τιμή 3.120 δρχ.

Λύκοι εισβάλλουν στη Σάντα Μπάρμπαρα και σκοτώνουν ζώα και ανθρώπους, ενώ ο μόνος που αντιστέκεται στη βαρβαρότητα, ο γέρος καθηγητής των λατινικών, πεθαίνει στο τέλος από ανεξήγητη αιτία. Η δημοσιογράφος Στεφανί Ντελακούρ μεταμορφώνεται σε ντεντέ-

κτιβ για να ερευνήσει την υπόθεση σε μια χώρα πρώην λαϊκή δημοκρατία και σημερινή άκρως φιλελεύθερη κοινωνία, που έχει χάσει τις αξίες της και έχει γίνει η επιτομή του μισους και του καθημερινού εγκλήματος.

BIBΛIO

Ιστορίες πάθους

«Ο ναύτης», το μυθιστόρημα του Θεόδωρου Γρηγοριάδη

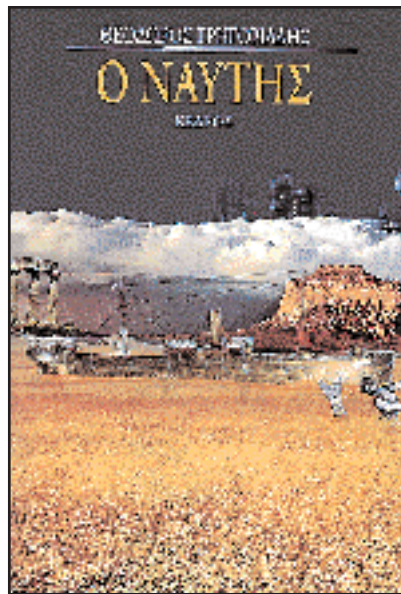
Της **Ελισάβετ Κοτζιά**

Θεόδωρος Γρηγοριάδης «Ο Ναύτης», εκδόσεις «Κέδρος», Αθήνα 1993, σ.σ. 412.

Οποιος ενδιαφέρεται να διαπιστώσει πώς διακρίνονται μεταξύ τους ένα εύπεπτο ερωτικό μπεστ-σέλερ και ένα μυθιστόρημα με ιστορίες πάθους που δικαιωματικώς τοποθετείται στο χώρο της καλής λογοτεχνίας, «Ο Ναύτης» προσφέρεται ως πολύ καλό δείγμα. Διότι στις ερωτικές περιπέτειες που ιστορεί ο Θεόδωρος Γρηγοριάδης και στα πάθη που γνωρίζει ο έφηβος ήρωάς του στο ορεινό χωριό όπου ζει, συναντάμε - παρά τις αδυναμίες του μυθιστορήματος - αυτούσια ορισμένα από τα επιτεύγματα της πεζογραφικής τέχνης.

Η ιστορία καλύπτει τη ζωή τριών γενεών: ο παπούς και η γιαγιά που ήρθαν πρόσφυγες από την Ανατολή, τα παιδιά που δουλεύουν στα καπνοχώρα μέσα στον κάμπο μεταξύ Δράμας και Καβάλας και ο νέος αφηγητής που από τη μια καταλαμβάνεται από την ολοκληρωτική νοσταλγία της φυγής και του νερού και από την άλλη παραμένει μοιραία δεμένος με την πατρική γη και το παράξενο και μυστηριώδες οικογενειακό του παρελθόν.

Το βιβλίο αποτελείται από 85 μικρά κεφάλαια με πολλά περιστατικά. Απόλυτη οικονομία στο μυθιστόρημα δεν υπάρχει (ούτε απόλυτη εκφραστική επάρκεια άλλωστε), σε κάποια σημεία μάλιστα το βιβλίο χαλαρώνει

ενοχλητικά, όπως στην αφήγηση του ταξιδιού που ο ήρωας πραγματοποιεί στο εξωτερικό κατά τη διάρκεια της ναυτικής του θητείας.

Στις περισσότερες ωστόσο σελίδες, ο συγγραφέας ξέρει πολύ καλά σε ποιο χρονικό σημείο να εγκαταλείψει το νήμα της κάθε περιπέτειας και σε ποιο, χρονικά μεταγενέστερο, να το ξαναπιάσει έτσι ώστε να ερεθίζει την περιέργεια του αναγνώστη και να αφήνει - αποσιωπώντας τις ενδιάμεσες φάσεις - τις περιπέτειες να θραφούν μέσα στη φαντασία μας.

Γνωρίζει επίσης να διαπλέξει με ευρηματικότητα το πραγματικό με το φανταστικό, δημιουργώντας -ακόμα

και πάνω στο βουνό ή μέσα στην καρδιά του κάμπου- μια παράδοξη μυθολογία γύρω από το στοιχείο του νερού με βάλτους, λάσπες και κανάλια, γοργόνες, ναύτες και καράβια. Και με την προσεκτική καλλιέργεια του απίστευτου επιτρέπει επί πλέον να συμβαίνουν απίθανες συμπτώσεις τροφοδοτώντας μια ακόμα μυθολογία γύρω από τις γυναικείες μορφές, με την κεντρική ηρωίδα άλλοτε να εμφανίζεται σαν κοριτσάκι ή απλή εργάτρια και άλλοτε να μεταμορφώνεται σε νυμφίδιο και πόρνη, σε μάγισσα και σε στοιχειό.

Οι σεξουαλικές ιδιοτυπίες στις προτιμήσεις των ηρώων δεν είναι τέλος λίγες. Σε αντίθεση όμως με τα βιβλία της απλής εμπορικής καταναλώσεως, ο «Ναύτης» δεν εξαντλείται σε μια μονότονη σεξουαλική πρόκληση. Χρησιμοποιώντας το στοιχείο της διαστροφής με μέτρο αλλά και αξιοπρόσεκτη άνεση, επιτρέπει στην αφήγηση να εμβαθύνει στο χώρο της επιθυμίας, του πόθου αλλά και του ασυγκράτητου πάθους για το κακό.

Χωρίς να διαθέτει τον ίδιο σοφό ρυθμό, «Ο Ναύτης» εμφανίζει συγγενεία με την «Υδάτινη χώρα» του σύγχρονου Βρετανού Γκράχαμ Σουίφτ, από την άποψη ότι συνθέτει ένα έπος για το νερό, μέσα στην καρδιά της ηπειρωτικής γης. Και κάνει τον Θεόδωρο Γρηγοριάδη που έχει πριν δύο χρόνια δώσει ένα καλό τόμο διηγημάτων με τίτλο «Ο Αρχαίος φάλλος», υπολογίσιμη δύναμη στο χώρο της πεζογραφίας.

ΝΕΕΣ ΕΚΔΟΣΕΙΣ

Φρίντριχ Ντίρενματ, «Η κοιλάδα της αταξίας», μετ. Ιάκωβος Κοπερτί, εκδόσεις «Αγρωστis», Αθήνα 1993, σ.σ. 124, τιμή 1.400 δρχ.

Η Αταξία είναι ένα απόμειρο ελβετικό χωριό το οποίο ζει αποκλειστικά από τον τουρισμό του μοναδικού ξενοδοχείου της κοιλάδας. Ωσπου μια μέρα κάποια αμερικανική ένωση το αγοράζει για τα μέλη της, που είναι η αφρόκριμα του χρήματος. Υπό την καθοδήγηση ενός ύποπτου κληρικού, θεωρητικού του θείου Ελέους και της Πενίας, οι ζάπλονοι θα ζουν κάθε καλοκαίρι σαν φτωχοί προκειμένου να σώσουν την ψυχή τους.

Gabriel Garcia Marquez, «Δώδεκα διηγήματα περιπλανώμενα», μετ. Κλαίτη Μπαράχας, εκδόσεις «Νέα Σύνορα», Αθήνα 1993, σ.σ. 236.

Με αυτή τη συλλογή του ο Γκαμπριέλ Γκαρσία Μάρκες ξαναγροίζει στο διήγημα, το είδος που έγραψε στα πρώτα του λογοτεχνικά βήματα. Πυρήνας του βιβλίου είναι ο θάνατος, το θέμα που τον απασχόλησε σε όλα τα μεταγενέστερα βιβλία του. Με αφορμή ένα όνειρο

για το δικό του θάνατο, περιγράφει στα δώδεκα διηγήματα κάθε είδους θάνατο που θα μπορούσαμε να βιώσουμε ως άνθρωποι.

Λίοναρντ Γκάρντνερ, «Βρώμικη πόλη», μετ. Σ. Τριανταφύλλου, εκδόσεις «Δελφίνι», Αθήνα 1993, σ.σ. 205, τιμή 2.000 δρχ.

Το Στόκτον της Καλιφόρνια είναι ένα άχρωμο συννοθύλευμα από λαϊκά εστιατόρια, ξεπεσμένα μπαρ, βενζινάδικα και γυμναστήρια. Είναι ένας τόπος θλίψης και ονείρων που λάμπουν σαν τον ιδρώτα του ρινγκ. Η «Βρώμικη πόλη» είναι μια ιστορία για τα ανομολόγητα όνειρα απόδρασης δύο πυγμαίων που πιστεύουν ότι υπάρχει κάτι καλύτερο από τη σκληρή τους ζωή.

Τζόνθαν Σουίφτ, «Η μάχη των βιβλίων», μετ. Χριστίνα Παγκουρέλη, εκδόσεις «Καστανιώτη», Αθήνα 1993, σ.σ. 88, τιμή 1.000 δρχ.

Με κανστικότητα και χιούμορ, ο Τζόνθαν Σουίφτ περιγράφει την αντιπαράθεση των αρχαίων με τα μοντέρνα βι-

βλία. Πεδίο μάχης αποτελεί η Βασιλική Βιβλιοθήκη του Αγίου Ιακώβου όπου ο Αίσωπος, ο Πλάτων και ο Αριστοτέλης, ο Βιογίλιος, ο Μίλτον και ο Καρτέσιος εμπλέκονται σε μια, μέχρις εσχάτων, διαμάχη με άλλους γνωστούς και άγνωστους συγγραφείς.

Το παράπονο

Του Δημήτρη Χατζηνικολάου

ΕΝΑ καλό εμφιαλωμένο κρασί, αγαπητοί μου αναγνώστες, εμφανίζεται συνήθως στην αγορά με δύο ετικέτες. Την κυρίως ετικέτα (εμπρόσθια), οι ενδείξεις της οποίας καθορίζονται από συγκεκριμένους οινικούς νόμους και κανόνες, ανάλογα με την κατηγορία στην οποία ανήκει κάθε κρασί, και πιθανόν μία δευτερεύουσα (οπίσθια), η οποία είναι συνήθως ενημερωτική προς τους καταναλωτές που θέλουν να γνωρίζουν όλο και περισσότερες πληροφορίες για τα κρασιά που πίνουν. Σημειώτεον ότι η δεύτερη είναι προαιρετική, ενώ αρκετές φορές αντικαθίσταται από το γνωστό κρεμασταράκι, που στολίζει το λαμό της φιάλης. Τον κάναμε λοιπόν παρατήρηση του κυρ-Θανάση στη Νεμέα, γιατί στη δεύτερη ετικέτα του ερυθρού κρασιού του «Αμπελώνες Παπαϊωάννου», εξηγούσε ο άνθρωπος την τοποθεσία του αμπελώνα και τις ποικιλίες που συνθέτουν αυτή τη γένση. Τον έπιασε λοιπόν το παράπονο και μου έστειλε την παρακάτω επιστολή:

«...Τον τελευταίο καιρό, πολύς λόγος γίνεται για την κρίση που διέρχεται το κρασί, τα μεγάλα αποθέματα που έχουν συσσωρευθεί και τη μείωση της κατανάλωσης, με αποτέλεσμα την πτώση των τιμών και τις δαπανηρές παρεμβάσεις της Ε.ΟΚ. για εκριζώσεις αμπελώνων, αποστάξεις, αποθεματοποιήσεις κ.λ.π.. Παράλληλα, όμως, παρατηρείται αύξηση στην κατανάλωση ποιοτικών κρασιών, όπως εκτιμάται από την Ευρωπαϊκή Κοινότητα, αλλά και από ελληνικής πλευράς, χωρίς όμως καμία απολύτως στήριξη κοινοτική ή εθνική.

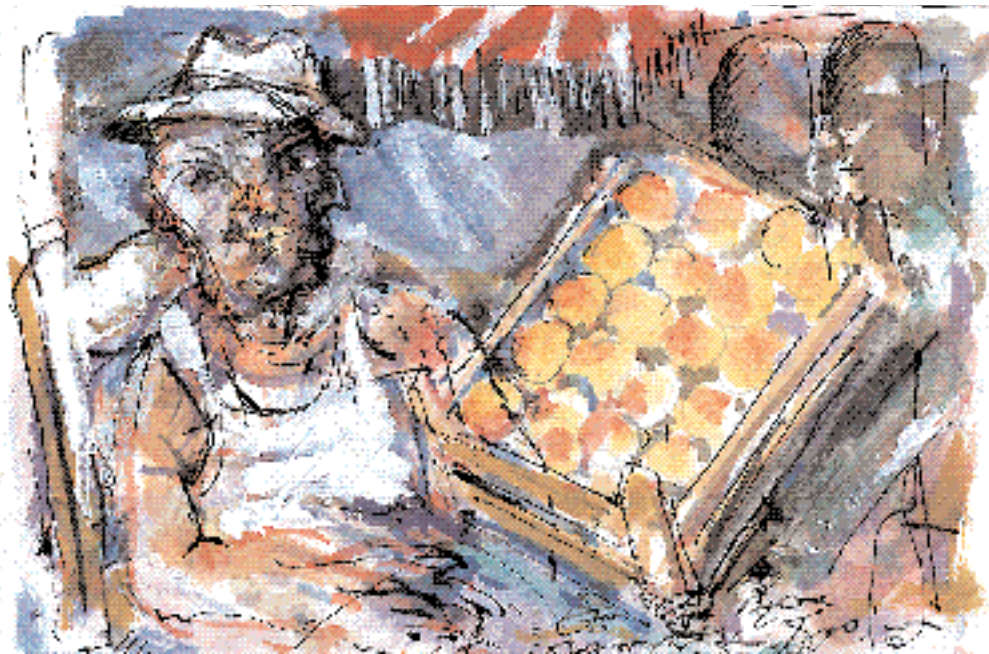
Η Ε.Ο.Κ., καθιέρωσε νομοθετικό πλαίσιο, βάσει κυρίως των γαλλικών δεδομένων, για τη διάκριση της ποιότητας των οίνων. Τα γαλλικά όμως πρότυπα έχουν διασφαλίσει πλήρως τη γαλλική αμπελοοινική παραγωγή, γιατί οι λιγοστές ποικιλίες αμπέλων σε σχέση με τις πάρα πολλές ελληνικές, παρουσιάζονται στην αγορά κατά εκατοντάδες με την ένδειξη V.Q.P.R.D., (οίνοι ποιότητας παραγόμενοι εντός καθορισμένων περιοχών) και άλλες ποιοτικές διακρίσεις, όπως η ένδειξη vin de pays (τοπικός οίνος). Αυτά λοιπόν τα κρασιά ενδύνονται με έναν «τυπικό» επιφημισμό, ενώ το βέβαιο είναι ότι πολλά από αυτά είναι μετριείς ή κακής ποιότητας. Βέβαια, οι Γάλλοι καταναλωτές διαβάθμισαν αυτά τα κρασιά, με ουσιαστικά ποιοτικά κριτήρια, έτσι που ανεξάρτητα των τυπικών ενδείξεων, κάθε ένα πήρε τη θέση του στην αγορά. Εκείνο όμως που ωφέλησε τη γαλλική αμπελοοινική παραγωγή ήταν και είναι ακόμα η εξωθεν καλή μαρτυρία. Έτσι, για τις γαλλικές εξαγωγές κρασιών, οι χώρες εισαγωγής δέχονται με θαυμασμό και «καταπίνουν» όλα ανεξαιρέτως τα γαλλικά κρασιά επειδή είναι γαλλικά και μάλιστα με «παράσημα».

Στη μεγάλη λοιπόν αυτή ονομαστική χώρα φρόντισαν κυρίως ώστε τα κρασιά τους να παρουσιάζονται τυπικά με τίτλους ποιότητας. Οχι όμως μόνο τα πολύ καλά, αλλά και όλα τα υπόλοιπα, σε σχέση πάντοτε με τις δικές τους προϋποθέσεις. Στη χώρα μας, η νομοθετημένη μέσω ΕΟΚ αντιγραφή των γαλλικών δεδομένων και προτύπων, αγνόησε ουσιαστικά και τυπικά την ελληνική πραγματικότητα, όπως αυτή παρουσιάζεται με πάρα πολλά συγκριτικά πλεονεκτήματα, όπως ποικιλίες σταφυλιών, εδαφολογικές, κλιματολογικές συνθήκες, καθώς και ιστορικές και πολιτιστικές προϋποθέσεις. Σήμερα, πολύ περισσότερο δε στο άμεσο μέλλον, κυρίαρχο θέμα ανταγωνισμού είναι το ποιοτικό και υγιεινό στοιχείο των κρασιών. Εντούτοις, στη χώρα μας στερούμε ορισμένα καλά κρασιά το δικαίωμα της πληροφόρησης των καταναλωτών, που άμεσα ενδιαφέρονται για την υγιεινή τους αλλά και τα οικονομικά τους συμφέροντα. Έτσι, στην Ελλάδα, με τις ελάχιστες ζώνες ονομασίας προέλευσης και κάποιους τοπικούς οίνους, κυρίως βιομηχανοποιημένους, ωθούμε στην αφάνεια και την παραγωγική απαγόρευση, κάποια άλλα ποιοτικά κρασιά που ανατάραξαν τα «λιμνάζοντα» της λογικής του μέσου όρου, αλλά ασφαλώς προσοικονομούν ένα καλό όνομα για το ελληνικό κρασί.

Ας μην ξεχνάει η πολιτεία πως η σύγκλιση της οικονομίας και το Μάαστριχτ, δεν είναι γενικοί και αδύνατοι κανόνες.

Όλα τα ποτάμια ξεκινάνε σε δύσβατο περιβάλλον από μικρές πηγές. Η εποχή της μεγιστοποίησης των ποταμών, που τα περισσότερα έρχονται από ξένες χώρες, μας δίδουν την αίσθηση της ανάγκης, αν όχι να καλλιεργήσουμε αυτές τις πηγές τουλάχιστον να μην τις... κλείσουμε». Όλα αυτά, αγαπητοί μου αναγνώστες, δεν περιγράφονται εύκολα από οινολόγους, αμπελοοινικούς ή νομοθέτες αλλά από τους ποιητές. Γιατί μόνο ένας ποιητής μπορεί να νοιώσει έναν καιμό. Και είναι μεγάλος καιμός το να κάνεις ένα καλό κρασί.

Σημείωση: Για το θέμα των τυπικών, τοπικών και τυποποιημένων κρασιών, καθώς και το πρόβλημα της τυποποίησης των τυπικών, έχουμε αναφερθεί εκτενέστερα σε προηγούμενες συναντήσεις μας, αλλά σύντομα θα επανέλθουμε.

Του Ηλία Δελλόγλου

Ψαρονέφρι με ροδάκινα

Της Μαρίας Χαραμή

ΚΑΘΩΣ ξημερώνει, αθώς και με την αδιανόητη μεγαλοπρέπεια ενός χαρισματικού παιδιού – βασιλιά ο Ηλιος εμφανίζεται στο γκουβέρνο του κόσμου. «Ηρθα για να διαφεντέψω» και καπνιτίζει το παν στην αύρα της μπερτας του. Πεντέμισι, έξι, εφτά. Η ώρα της αφιμυθιώτης αλήθειας. Οι υπερβολικές ιδεοληψίες της αϊπνίας καταρρέουν. Όπως, και κάθε επινοημένη προποίηση του ανθρώπου. Αν ξυπνώντας νιώσετε ένα άσπρο κενό στο μυαλό, αν μια απουσία νοήματος κάμει τα αντικείμενα της κάμαρης σας μακρινά, άχρονα, ξένα βγήτε στο δρόμο δια να φερμάρετε στο πραγματικό. Στη δική μου γειτονιά με καταπλήσει πόσο φαίνεται κουρελένια η αλαζονική πραγματεία των ακριβών προθηκών. Πώς εξεαρώνεται ό,τι πομπώδες, δελέαζε την προηγούμενη νύχτα. Μοναχά το μανάβικο του κύριου Γιώργου μοιάζει υπαρκτό στο πρώτο φως της ημέρας. Τα φορτηγά αδειάζουν τα τελάρα με τα φρέσκα καλούδια της αγοράς.

Ο Λεωνίδας και ο κύριος Παναγιώτης στήνουν τη μόστρα του μαγαζιού. Τι πλάκα η πρωινή επίσκεψη στο μανάβικο. Με τα παιδιά έχουμε γίνει κάπως φίλοι. Τους ζαλίζω με ερωτήσεις μα ευγενικοί λύνουν κάθε απορία μου. Τι, πόσο, από πού; Ντόπιο, εισαγόμενο, πολύ, εν ανεπαρκεία; Λιμπίζομαι τα λαχανικά και τα φρούτα. Μια μαρτυρία απτής ευδαιμονίας και μαζί ένα μάθημα για το μάταιο των υψιτενών μας επιδιώξεων. Αναλόγως της εποχής έχω κι εγώ τις εμμανείς προτιμήσεις μου.

Οι μελιτζάνες, τα πράσα, η σελινόριζα. Τον Ιούνιο τα πετροκέρασα, τον Ιούλιο οι κοντούλες, μετά τον Αύγουστο και τον Σεπτέμβρη τα ροδάκινα. Οχι, οι πληβείοι, υδαρείς γιαρμάδες. Οχι, βεβαίως, εκείνο το ναζιστικό υβρίδιο το νεκταρίνι που μου θυμίζει σπανό και δυστυχή άντρα. Οχι, ακόμη τα υποκριτικά και με επίπεδη γεύση λευκόσαρκα της Εδεσσας που αυτάρεσκα αποκαλούνται «μαστοί της Αφροδίτης». Αλλά το μικρό εύοσμο λεμονάτο ροδάκινο του Βόλου. The real thing. Μα τι θαύμα το σεμνό κίτρινο χρώμα τους, πώς σβήνει διακριτικά η αχνορόδινη σκιά. Και πόσο είναι απαλή η χνουδένια επιδερμίδα που φέρνει στο νου το μάγουλο της αγαπημένης σας. Η επιδερμίδα τούτη κολλημένη με ήρεμη επιμονή στη σφιχτή σάρκα που αντιστέκεται στο δόντι χαρίζει στα λεμονάτα ροδάκινα την εξαισία υφή τους. Δυστυχώς στοιχίζουν ακριβότερα από τις κοινές ποικιλίες. Ε, αγοράζει κανείς λιγότερα. Στο κάτω της γραφής ας περιορίσουμε μια άλλη δαπάνη προκει-

μένου να διακονήσουμε την απόλαυσή μας. Με τα μάτια κλειστά φέρτε το αληθινό ροδάκινο στη μύτη. Το άρωμά του εξευγενίζει τις αισθήσεις και την καρδιά, το καλάθι με τα φρούτα, το ψυγείο και... το φαγητό. Μην ξενίζεστε. Στην παρασκευή της κομπόστας, του γλυκού κουταλιού, της μαρμελάδας συνήθως χρησιμοποιούμε φτηνά, υπερωρίμα, σχεδόν χαλασμένα φρούτα. Προσωπικά, προτιμώ να φτιάξω ένα βαζάκι καμωμένο από εκλεκτά υλικά.

Ωστόσο η συνταγή που ακολουθεί δεν είναι για γλύκιμα. Απευθύνεται στα γλυκόξινα γούστα και έχει το άγγιγμα της παραμυθένιας γαστριμαργικής ατμόσφαιρας της Περσίας. Πατρίδας άλλωστε του ροδάκινου. Η πλούσια γεύση του χοιρινού εναρμονίζεται με εκείνη του φρούτου. Εξ ου και τα ευώδη ροδάκινα μπορούν να ταιριάξουν με αλλαντικά και προσούτο πολύ καλύτερα από το πεπόνι και τα σύκα. Προσοχή όμως, μη διαλέξετε πρασινωπά, πολύ άγουρα φρούτα.

Έχουμε λοιπόν και λέμε:

Υλικά για 4 άτομα

800 - 850 γρ. ψαρονέφρι κομμένο σε 4 μερίδες
4+1 λεμονάτα ροδάκινα
2+1 κουταλιές σ. ελαιόλαδο
1/2 κουταλιά σ. μαύρη ζάχαρη
τριμμένο φασκόμηλο
θυμάρι
κανέλα σε πούδρα
αλάτι, φρεσκοτριμμένο πιπέρι

Εκτέλεση

Ζητήστε από τον χασάπη να αφαιρέσει κάθε ίχνος λίπους από το χοιρινό. Προθερμαίνουμε το φούρνο στους 220°. Αλείφουμε ένα ταψάκι με 1 κουταλιά λάδι. Αναμιγνύουμε το υπόλοιπο με το φασκόμηλο, την κανέλα, το θυμάρι. Αλατοπιπερώνουμε. Αλείφουμε με το μίγμα κάθε κομμάτι κρέατος και τοποθετούμε στο ταψί.

Ψήνουμε επί 15' κόβουμε τα ροδάκινα στα δύο. Πολτοποιούμε το ένα ροδάκινο στο blender. Σε μικρό κατσαρολάκι λιώνουμε τη ζάχαρη με 2 κουταλιές και νερό σε χαμηλή φωτιά. Μόλις πάρει βράση, προσθέτουμε το ροδάκινο. Αναμιγνύουμε, αφήνουμε στη φωτιά για 2'.

Βγάζουμε από το φούρνο το ταψάκι. Τοποθετούμε τα μισά ροδάκινα γύρω από τα φιλέτα αφού τα γυρίσουμε από την άλλη πλευρά. Αλείφουμε με το μίγμα ζάχαρης – ροδάκινου το χοιρινό. Ψήνουμε επί 10'-15' ακόμη και σερβίρουμε αμέσως.

Οι νέες σειρές

Στο ίδιο μοτίβο το καινούργιο τηλεοπτικό πρόγραμμα των καναλιών

Της **Πόπης Διαμαντάκου**

ΠΕΡΙΜΕΝΟΝΤΑΣ το σύνθημα εκκίνησης του χειμερινού μαραθωνίου τους τα κανάλια κάνουν τις τελευταίες ασκήσεις προθέρμανσης. Διαφημιστικά σποτ, δελτία Τύπου με λεπτομέρειες για τις σειρές του χειμώνα, φωτογραφίες των πρωταγωνιστών, συνεντεύξεις, προσκλήσεις στους δημοσιογράφους για γιορτές παρουσίασης των καινούργιων προγραμμάτων, ενώ άλλα επιχειρούν να εντυπωσιάσουν διά της προβολής και άλλα διά της σιωπής, που υποτίθεται ότι επιφυλάσσει εκπλήξεις.

Στον κόσμο του τηλεοπτικού θεάματος, όμως, οι τελευταίες είναι όλο και πιο σπάνιες. Ρίχνοντας κανείς μια ματιά στο καινούργιο πρόγραμμα των καναλιών διαπιστώνει ότι προέρχεται από την ανακύκλωση του περσινού και του προπερσινού. Οι ίδιοι ηθοποιοί, σε παρόμοιες σειρές, με όμοια περίπου θέματα. Μοναδική ελπίδα απομένει στον τηλεθεατή, το συγγραφικό και ερμηνευτικό ταλέντο ορισμένων -ελαχίστων είναι αλήθεια- να προσφέρει, αν όχι την έκπληξη, τουλάχιστον μια ευχάριστη ψυχαγωγία.

Σειρές

Ηταν επόμενο ωστόσο, μετά πέντε περίπου χρόνια λειτουργίας της ιδιωτικής τηλεόρασης και καθώς όλα τα κανάλια έχουν επιλέξει το μοντέλο του ποικίλου προγράμματος να έχουν πλέον εξαντληθεί όλα τα είδη τηλεοπτικού προγράμματος.

Όλα τα κανάλια έχουν ένα «σχέδιο» προγράμματος, το οποίο ακολουθούν πιστά, αναπαράγοντας και τελειοποιώντας τα είδη που εμπεριέχονται σε αυτό και που είναι: ταινίες ελληνικές και ξένες, τηλεταινίες, όπως η σειρά εκείνων που έκανε πέρσι ο ANT1, κωμικές σειρές όπως «Οι δέκα μικροί Μήτσοι», σαπουνόπερες όπως η «Λάμψη», «Το γαλάζιο διαμάντι» και τα συναφή, εβδομαδιαίες δραματικές σειρές σαν τους «Φρουρούς της Αχαΐας» και τα «Βαμμένα κόκκινα μαλλιά», μίνι σειρές, όπως το «Σπίτι για 5», αστυνομικές σειρές όπως το «Τμήμα Ηθών», τηλεπαιχνίδια, βαριετέ όπως το Ciao ANT1, ειδήσεις, εκπομπές λόγου όπως το «Ενώπιος ενώπιω», ενημερωτικά τηλε-περιοδικά όπως το «Χωρίς μοντάζ», αθλητικές εκπομπές και αναμεταδόσεις, παιδικές εκπομπές, εκπομπές τέχνης και πολιτισμού, όπως το «Παρασκήνιο», ντοκιμαντέρ και θρησκευτικού περιεχομένου, όπως η αναμετάδοση της «Θείας λειτουργίας» κ.λπ.

Μοντέλο

Αυτό είναι το «λίγο απ' όλα» μοντέλο, στο οποίο έχουν βασιστεί όλα τα μεγάλα ελληνικά κανάλια, ρίχνοντας το «βάρος» τους τότε στο ένα και τότε

Στιγμιότυπο από την νέα σειρά «Δις εξημαρτείν» που θα παρουσιάσει το Mega Channel

στο άλλο είδος αναλόγως με τη ζήτηση της αγοράς, αλλά και με τις «πρώτες ύλες» που διαθέτει η παραγωγή. Εδώ όμως είναι και τα δύο ευαίσθητα σημεία του ελληνικού τοπίου, που φέρει εμφανώς τα σημάδια της αυθαιρέτου δομής. Ούτε η αγορά, ούτε η παραγωγή των τηλεοπτικών προϊόντων έχουν αναπτυχθεί τα τέσσερα αυτά χρόνια ομαλώς και, καθώς το μοντέλο λειτουργίας που έχουν υιοθετήσει τα ελληνικά κανάλια βασίζεται στη δυνατότητα αναπαραγωγής του και εξέλιξης του συμφώνως με τις αυξανόμενες απαιτήσεις του κοινού, παρουσιάζονται ήδη τα πρώτα προβλήματα.

Η πτώση της ποιότητας στις κωμικές σειρές, των οποίων υπήρξε υπερπαραγωγή τα προηγούμενα δύο χρόνια, ήταν τον περασμένο χειμώνα εμφανής, ενώ παρατηρήθηκε η αδυναμία συνέχειας μιας επιτυχημένης σειράς. «Οι απαράδεκτοι», για παράδειγμα, ή «Οι τρεις χάριτες» παρά τη μεγάλη τους επιτυχία δεν συνεχίστηκαν όπως θα συνέβαινε σε οποιαδήποτε μεγάλη τηλεόραση του εξωτερικού.

Αδειες

Μία από τις χειρότερες συνέπειες της καθυστέρησης του κράτους στην απονομή των αδειών λειτουργίας τηλεοπτικών καναλιών και της εξάρτησής τους από πολιτικά κριτήρια ήταν η εγκαθίδρυση μιας ασταθούς ελληνικής τηλεοπτικής αγοράς. Τα κανάλια ακολούθησαν τη λογική της γρήγορης ανάπτυξης, χωρίς να θέσουν τα θεμέλια μιας μακροπρόθεσμης πολιτικής, που θα τους εξασφάλιζε την ομαλή συνέχεια και ανάπτυξη τους. Είχαν να ικανοποιήσουν άμεσα πιεστικές ανάγκες, να κερδίσουν γρήγορα κοινό, να εξασφαλίσουν διαφημίσεις και την προ-

σκαίρη έστω επιβίωσή τους, καθώς η απουσία του νόμου ή έστω κάποιων κανόνων λειτουργίας, προδιαγραφών ποιότητας κ.λπ. δεν διασφάλιζε ομαλές συνθήκες ανάπτυξης. Στην ίδια ακριβώς κατάσταση για διαφορετικούς ωστόσο λόγους βρέθηκαν και τα κρατικά κανάλια. Ετσι λοιπόν, η ελληνική τηλεόραση αντί να γίνει φυτώριο ταλέντων, προτίμησε να απομυζήσει τα ήδη υπάρχοντα. Γι' αυτό και παρατηρείται η αναπαραγωγή παρομοίων σειρών στις οποίες υπάρχουν αυτούσιες σκηνές ή διάλογοι από τις προηγούμενες. Για παράδειγμα στις σειρές του Γιάννη Δαλιανίδη εύκολα ανακαλύπτει κανείς σκηνές ίδιες ακόμη και από την εποχή του «Λούνα παρκ», το ίδιο και στις σειρές του Γιώργου Κωνσταντίνου. Το ίδιο συμβαίνει και με τις εκπομπές διάλογου ή τα ενημερωτικά τηλε-περιοδικά. Φροντίζουν τα κανάλια να βρουν έναν παρουσιαστή ήδη γνωστό, με στόχο να κερδίσουν την προσοχή του κοινού με τη «λάμψη» του παρουσιαστή, κάτι που γίνεται σχεδόν αυτόματα, παρά με την ποιότητα της εκπομπής, διαδικασία που απαιτεί χρόνο.

Ετσι, λοιπόν και η φετινή χρονιά δεν ξεκινά με τους καλύτερους οιωνούς για τηλεθεατές και κανάλια, καθώς η επιτυχία -αν υπάρξει- θα είναι και πάλι σχεδόν τυχαία και χωρίς διάρκεια. Ωστόσο, όσο κι αν φαίνεται, ότι οι «πρώτες ύλες» έχουν σχεδόν εξαντληθεί από τον ανταγωνισμό των δύο μεγάλων ιδιωτικών καναλιών, η εμφάνιση ενός τρίτου ή η ενδυνάμωση και ανάπτυξη των κρατικών μπορεί να αναδιαμορφώσει τις συνθήκες της αγοράς. Το βέβαιο είναι ότι η ελληνική τηλεόραση, μετά πέντε χρόνια λειτουργίας των ιδιωτικών καναλιών, βρίσκεται ακόμη στο στάδιο των υποθέσεων και των ευχών.

Της **Μίκας Τασούλη**

«ΕΛΑ στη σκιά των βράχων, πιάσε... Μελωδία». Με το σύνθημα αυτό ο ραδιοφωνικός σταθμός «Μελωδία Fm 100» καλεί τους φίλους του στο επιβλητικό Θέατρο των Βράχων, «Μελίνα Μερκούρη», όπου για δεύτερη συνεχή χρονιά συνεοργάζεται με το Φεστιβάλ Βύρωνος, υπηρετώντας το θέατρο και το τραγούδι. Οι εκδηλώσεις ξεκίνησαν την Κυριακή 22 Αυγούστου και θα ολοκληρωθούν την Τετάρτη 22 Σεπτεμβρίου, διαρκούν δηλαδή έναν ολόκληρο μήνα. Την ερχόμενη εβδομάδα το πρόγραμμα περιλαμβάνει «Αντιγόνη», σε μία παράσταση της Νέας Σκηνης, σε σκηνοθεσία Λευτέρη Βογιατζή (Δευτέρα και Τρίτη), συναυλία του Βασίλη Παπακωνσταντίνου (Τετάρτη), συναυλία των Νίκου Ζιώγαλα, Μανώλη Φάμελον, με τους «Ποδηλάτες» (Παρασκευή), συναυλία των Π. και Χ. Κατσιμίχα (Σάββατο) και «Λυσιστράτη» με το Θύμιο Καρακατσάνη (Κυριακή και Δευτέρα).

★★★

Η Κυριακή στον «ΣΚΑΪ 100,4» αποκτά και πάλι τη γνώριμη -ακουστικά- όψη της. Οι λαοκαίρινες «αποδόσεις» από τα στούντιο δεν θα ανατρέπουν πλέον το πρόγραμμα του σταθμού. Οι παραγωγοί του Σαββατοκύριακου βρίσκονται στις θέσεις τους. Ετσι, στις 11 το πρωί ακούγεται ο Παύλος Τσίμας και το «Ημερολόγιο», με ενδιαφέρουσες πληροφορίες και «δυνατή» μουσική. Στις 4 ο Γιάννης Τριάντης σε κοινωνικά θέματα, που αγγίζουν την πολιτική, που δεν είναι «Ούτε τύμπανα, ούτε τρομπέτες». Στις 6 μεταδίδεται η εκπομπή της Ξένιας Καλδάρα, που σήμερα φιλοξενεί στα στούντιο του σταθμού τη Μαρία Φαραντούρη. Στις 7.15 ο Αντώνης Βγόντζας μιλάει για τη «Δική μας πολιτεία» και μία ώρα μετά ο Νότης Μαυρουδής μας μεταφέρει σε «Τοπίο μυστικό».

★★★

ΕΝΑ καινούργιο πρόγραμμα επεξεργάζονται αυτήν την περίοδο οι υπεύθυνοι του «Αθήνα 9,84», σε μια προσπάθεια να δώσουν στο δημοτικό σταθμό μια άλλη εικόνα από αυτήν που μέχρι τώρα είχε.

Οι αλλαγές αφορούν όλες τις ζώνες του προγράμματος, τόσο σε καθημερινή βάση, όσο και το Σαββατοκύριακο. Βάρος δίνεται στην αναβάθμιση του ενημερωτικού προγράμματος του σταθμού. Επίσης, θα δοθεί μεγαλύτερη έμφαση στο ελληνικό τραγούδι. Οι νέοι συνεργάτες του δημοτικού σταθμού ακούγεται πως θα είναι αρκετοί.

Πολλοί, μάλιστα, έχουν εργαστεί και παλαιότερα στον «Αθήνα 9,84». Ανάμεσα σε αυτούς που βρίσκονται τώρα σε νέες διαπραγματεύσεις είναι ο Πέτρος Κωλέττης. Επίσης, σχεδόν βέβαιη είναι και η «μεταγραφή» της Ρίτας Βαγιάννη, η οποία θα αναλάβει ένα καθημερινό ραδιοφωνικό παιχνίδι.